

DOOR WATER EN VUUR

Korte geschiedenis van Westkapelle

Brieven van Ds. L. Boone aan Katharina Flipse.

door

Joh. Westerbeke

INHOUD

Verantwoording

1. De voorgeschiedenis
2. De voorgeschiedenis (vervolg)
3. De geschiedenis van 1831-1900
4. De geschiedenis van 1900-1945 (vervolg)
5. Verschillende personen uit de periode van 1900-1945
6. 21 brieven van Ds. L. Boone aan Katharina Flipse
 brief van Ds. W. C. Lamain
 brief van Ds. M. Heikoop
 brief van Sara Bras
7. Verkorte levensgeschiedenis van Ds. L. Boone

VERANTWOORDING

Het is enkele jaren geleden dat we in onze ouderlijke woning een stapeltje oude briefjes kregen in te zien van **Ds. L. Boone**, geschreven aan **Katharina Flipse** te Westkapelle.

Wat ons opviel tijdens het lezen was de eenvoud en de oprechtheid in deze brieven. Dit in tegenstelling van wat tegenwoordig geschreven wordt door meestal ontwikkelde mensen, maar waar het "zout" in gemist wordt.

Ook de ongekunstelde weergave van zijn geloofsleven, vooral in de brieven uit 1908, kwamen bij ons zodanig over, dat we wensten dat dit nòg onder ons gevonden werd.

Daarom kwam de gedachte in ons op om ze te laten drukken.

Ds. L. Boone wist wat het was onder bestrijdingen te leven, maar wist ook van ogenblikken "buiten het gezicht der slang" te zijn. (Zie Openbaring van Johannes 12:14b.)

Het was soms wel een gepuzzel om bepaalde briefgedeelten te ontcijferen, waarbij het een gemak was het "Zeeuws" te verstaan. Daardoor was het te begrijpen wat hij bedoelde.

Waar het nodig was, is de stijl wat aangepast, maar aan het geheel is geen afbreuk gedaan. Omdat het om de inhoud gaat, vertrouwen we dat de meeste lezers zich niet zullen storen, aan sommige wat verouderde woorden.

Uit verschillende informaties en brieven valt af te leiden dat Ds. Boone vrij veel contact had met Katharina Flipse. Wanneer hij in Westkapelle preekte en later in de Bogardzaal te Middelburg, combineerde hij dit altijd met een bezoek aan haar.

We beschikken nog over een oude Bijbel waar voorin geschreven staat: "*Gekregen van haar vriend Ds. L. Boone en vrouw te Terneuzen 1902.*" Bepaalde gedeelten hierin zijn letterlijk stuk gelezen; de geschiedenis van Abraham, Psalmen, Daniël, Hebreëen en de Openbaring van Johannes.

Ds. W. C. Lamain, die haar later ook geregeld bezocht, schreef over zijn bezoeken: "*De Heere had daar in Westkapelle ook van Zijn uitverkoren volk. Daar was een ongetrouwde vrouw Ka Flipse, welke onder de bediening van Ds. Boone gearresteerd was.*

Wanneer je op zaterdagmiddag dat kleine huisje binnenkwam, dan duurde het niet lang, of je kwam onder de indruk van dat vrije, soevereine werk Gods, dat in die vrouw verheerlijkt was.. . Er waren dan geen stoelen meer om op te zitten, de mensen stonden om te luisteren naar de wonderen Gods. Wat een beslag lag er op jong en oud."

Om de tijd waarin de brieven geschreven zijn wat beter te belichten, wordt eerst de voorgeschiedenis van kerkelijk leven te Westkapelle behandeld.

Hierbij komt het jaar 1774 eerst aan de orde, omdat in dit jaar de nieuwe psalmberijming aan de Hervormde Kerk opgedrongen is.

De mensen waren vertrouwd met de psalmen van Datheen en waren er vooral aan gehecht omdat de Heere Zijn volk dikwijls hieruit onderwezen had. Ook waren sommige nieuwe psalmen van de tijdgeest doortrokken.

Echter dient ook opgemerkt te worden, dat ondanks de verkeerde motieven om de nieuwe berijming in te voeren, later ook deze psalmen voor velen van Gods volk tot

Wat wordt b.v. in Psalm 89:8, het vrije, soevereine, eenzijdige Godswerk, voortreffelijk bezongen:

*Gij toch, Gij zijt hun roem de kracht van hunne kracht;
Uw vrije gunst alleen wordt de ere toegebracht;
Wij steken 't hoofd omhoog en zullen de eerkroon dragen,
Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.*

Na de voorgeschiedenis wordt vanaf hoofdstuk 4 de tijd belicht, waarin de brieven aan Ka Flipse geschreven zijn.

Vervolgens wordt bij verschillende kinderen van God stilgestaan, welke gelijktijdig met haar leefden. Van deze mensen zijn nog wat gegevens bekend, waardoor we een nog wat zuiverder beeld krijgen van hun leefwijze en gewoonten.

Wat werden de voetstappen des Heeren toen duidelijk gezien en wat een binding onder elkaar!

*Gij zijt o Heer, zeer wonderbaar;
In alle plaatsen daar Gij klaar,
Uw heerlijkheid toont krachtig.
Israëls toeverlaat Gij zijt
En Uwes volks kracht, dies altijd,
Looft men U Heer almachtig. Psalm 68:17*

De eenvoud die er toen onder Gods volk was en de afhankelijkheid is nu niet meer in te denken. Dit kwam ook omdat er verschillende mensen waren die niet konden lezen en schrijven.

Ook viel het bijzonder op dat op het dorp, Gods volk niets van de z. g. "vrome godsdienst" moest hebben. Het leek het er veel op dat men meer beleefde dan er besproken werd. Nu lijkt het overal meer op het tegenovergestelde.

Wanneer sommige personen niet genoemd worden, is dit onbewust gedaan of door gebrek aan gegevens. Ongetwijfeld zijn er nog geweest, die hier eigenlijk ook bij horen. De meeste gegevens zijn van onze ouders afkomstig, die Ka Flipse goed gekend hebben. De kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te Westkapelle gaf toestemming het eerste notulenboek in te zien, van de kerkenraadsvergaderingen, vanaf 1921.

Ook van mensen buiten Westkapelle hebben we nog gegevens gekregen.

Vooraf familieleden van de omschreven personen verstrekten diverse gegevens en fotomateriaal. Ook andere, oudere mensen waren bereid om informatie te verschaffen.

Inzonderheid voor hen, hopen we dat deze uitgave zijn nut mag afwerpen. Zij hebben de werken Gods nog horen vertellen. Mochten er nog door de Heere geroepen worden, al is het "ter elfder ure." De voorbeelden worden hier beschreven! We zijn er van overtuigd dat er gebeden liggen, opgezonden door een Godvrezend voorgeslacht.

Ook jonge mensen kunnen nog jaloers gemaakt worden op de genade in de voorouders verheerlijkt. "O, hoe groot is het goed wat Gij weggelegd hebt voor degenen die U vrezen!" Hij heeft recht op de bloem van je leven!

Verder, voor we besluiten:

*Wil ook niet eeuwig vergeten, Heer, goedig,
Uw arm volk 't welk men nu troosteloos ziet. Ps.74:18*

Zie in dit boekje ook "de wolk der getuigen", maar vooral de Overste Leidsman, Die gezegd heeft: "*Tot u zal niet meer gezegd worden de verlatene,..*". Jesaja 62:4.

Er zijn nog enkele brieven opgenomen, van Ds. Lamain, Ds. Heikoop en Sara Bras, welke geregeld met Ka Flipse correspondentie hadden.

Om het zo compleet mogelijk te maken, is ook nog een verkorte levensloop van Ds. L. Boone opgenomen.

We hebben bewust niet met noten op het einde van de hoofdstukken gewerkt, omdat dit voor de oudere lezer niet altijd gemakkelijk is.

Zonder namen te noemen danken we allen die een "steentje" hebben bijgedragen, vooral onze broer voor de correcties van de geschiedenis, wat hij in te korte tijd moest uitvoeren. Meer correcties of aanvullingen worden op prijs gesteld.

Middelburg, augustus 1992

Joh. Westerbeke

1. DE VOORGESCHIEDENIS

In één van zijn brieven gaat Ds. Boone in op een vraag betreffende de psalmberijming van Datheen. Ook voor hem hebben deze psalmen veel betekend. Het was één van zijn argumenten om met de vereniging van de Kruisgemeenten met de Ledeboeriaanse gemeenten in 1907 niet mee te gaan. Ook te Westkapelle heeft deze berijming in het kerkelijk leven een grote plaats ingenomen.

Er wordt in de geschiedenis vermeld, dat er na 1776 mensen uit deze plaats tot buiten de provincie verbannen werden; zelfs tot in Antwerpen toe.

Van sommigen staat geschreven: *"Dat de vreze Gods zo sterk uitblonk in hun leven, dat er aan hen gevraagd werd, of er nog meer van zodanige mensen waren; zo rijk en duidelijk werd Gods gunst in hen gezien"*.

Op 6 Juli 1774, vaardigden burgemeesters en schepenen van Westkapelle de resolutie uit dat de "nieuwe psalmen" gezongen dienen te worden, omdat nu de Bijbels beschikbaar waren.

Volgens de kerkenraadsnotulen werd dit per 31 juli uitgevoerd.

Tot opwekking werd Ps.117 genoemd en sprak Ds. Tollé uit Psalm 33: "Lof betaamt den oprechten".

Vele mensen wilden zich hiermee niet verenigen, die waarschijnlijk de oude Psalmen bleven zingen.

Op zondag 17 Maart 1776 werd, in opdracht van de "smalstad" regering; ook op aandringen van de ambachtsheer M. J. van der Perre, de zangwijze aangepast, zodat het opgewekter en vlugger was dan voorheen.

De voorzanger Abraham Krijger, was hier bijzonder gelukkig mee maar hij misbruikte zijn van God geschonken talent.

Hierdoor was voor velen de maat vol. Volgens L. Ingelse deed het volk van God hier niet in mee. Men bleef bij de oude zangwijze, zodat er een grote verwarring in de kerk ontstond.

Ds. J. F. v.d. Sloot kondigde de psalmen aan en de voorzanger met zijn navolgers zongen op de nieuwe wijze, waarbij ze na het zingen de hoeden weer opzetten, terwijl de anderen nog door bleven zingen. Het was toen gebruikelijk dat alleen tijdens het gebed en het zingen de hoed werd afgedaan door de mannen.

Daarna zorgde de plaatselijke regering dat er toezichhouders waren, om te zien wie de oproermakers waren; echter "liet God de vijanden niet triomferen" en kwam de dienst tot een stil einde.

Toch moesten de "stijve Voetianen" ten onder gebracht worden, waarom ze besloten de stijfhoofden d.m.v. een brief de inwoning uit de gemeente te ontzeggen.

Er waren twee personen die ze in het bijzonder op het oog hadden, n.l. een kleermaker Zacheüs en een timmermansbaas Ysbrand Leinse Burggraaf, die de Heere zeer vreesden. Op 20 Juni 1777 is de laatst genoemde door baljuw Beekman, burgemeesters Pieter Lourens Huibrechtse en Jacob Sanderse (tevens ouderling) en de schepenen

Aarnoud Toutenhoofd en secretaris Willem Serlé (tevens ouderling), gelast om binnen tweemaal vierentwintig uur, zich uit Westkapelle te verwijderen. Met achterlating van vrouw en kinderen, gaf hij hier gehoor aan.

Volgens de kerkenraadsnotulen van 20 April 1777 kreeg Burggraaf, op herhaald verzoek, zijn attestatie naar Serooskerke.

Hij beriep zich daarna op de classis, omdat hierin ook gesproken werd over censuur.

In een brief van de classis aan de kerkenraad van Westkapelle van 8 Sept. werd melding gemaakt dat Burggraaf al 23 jaar een waardig lidmaat van de gemeente was.

In het reeds genoemde notulenboek komt op 22 Jan. een verdedigingsbrief van Burggraaf voor, aan de kerkenraad van Westkapelle. Deze was geschreven vanuit Zoutelande via Ds. Bosboom.

Intussen nam het kerkvolk met deze overheidsbemoeiing geen genoegen en vaardigden sommigen af om met de regering op het stadhuis te spreken. Deze afgevaardigden waren: de Godvrezende Cornelis de Korte, (geboren op 31 juli 1733). Willem Wisse en Lourens Ingelse uit Walcheren en uit de gemeente Westkapelle: Willem Pieter Lous, Lourens Maartense Kaland en Izaäk Verstraate. Ook Ds. Bosboom uit Zoutelande bevond zich onder hen.

De Korte nam het woord, waarbij hij de woorden van Elia gebruikte: *"Wij hebben Israël niet beroerd, maar gij en uws vaders huis overtreden Gods gebod"*.

Na later nog een verzoek te hebben gedaan, heeft het gemeentebestuur, onder dwang, uit vrees toegestemd hem terug te halen.

Deze dag werd een dag van blijdschap, waar De Korte van schrijft: "God had toen te Westkapelle nog een bijzondere gemeente waar Hij onder wonen wilde, terwijl velen van rondom gekomen waren om Gods werk te zien en daarvan te vertellen."

Thuis gekomen zijnde, is hij toegesproken door de oude Godvruchtige H. Jobse, waarbij de tranen hem over de wangen liepen.

Op 27 Oktober 1778 is Burggraaf weer teruggekeerd.

Echter de vijand zat niet stil en kon het bewerken dat het gemeentebestuur van Westkapelle, zich door dreigementen genoodzaakt zag, Burggraaf weer te verbannen, op 20 Nov. 1778. Daar dit college echter het geweten tegen had en bevreesd was, deden zij een aanklacht bij de Staten van Zeeland.

Deze wisten met de aanklacht ook geen raad. Zij verzochten de Hoog Mogende Heeren van de Zeven Provinciën om een oplossing. De Hoge raad heeft in overleg met de Prins een troepenmacht met soldaten en ruiters gezonden, om het "oproer" in Walcheren te stuiten. Zelfs onder het krijgsvolk was vrees, daar er een gerucht was dat men op Walcheren zeer bloeddorstig was.

Rond 6 Nov. zijn Lourens Ingelse, Cornelis de Korte en Ds. Bosboom gevangen gezet. Die nacht om half twee is Lourens Ingelse, door de regering van Veere met het krijgsvolk, gevangen genomen, zijn vrouw en kinderen in hun woning in de Oranje-polder bij Arnemuiden achterlatend.

Met veel vrees en benauwdheid is hij in de gevangenis terecht gekomen. Daar is hij er achter gebracht, dat hij niet meer dan een Jehu's ijver bezat.

Op de voormiddag van 20 Nov. 1778 na zijn derde verhoor, is hij krachtdadig aan zijn verloren staat ontdekt. Al zijn zonden werden hem voor ogen gesteld en bij dagen en nachten werd hij voor Gods heilige wet geplaatst.

Nog groter werden zijn angsten toen de cipier een briefje van Ds. P. Haak te Veere, in

des konings niet zal doen, over die laat spoedig recht worden gedaan; hetzij ter dood of ter verbanning, of tot boete van goederen, of tot de banden."

Voor hem was het nu zeker dat zijn rechters hem ter dood zouden veroordelen.

Hij werd vervolgens aangevallen dat er niemand meer kon zijn, die voor zo een zondaar nog kon bidden. Echter mocht hij enige troost vinden, daar de Heere een van Zijn kinderen, Abraham Janse zond, met de mededeling dat zijn gebed voor hem, niet alleen gehoord was, maar ook verhoord.

Korte tijd daarna werd hij weer overvallen met helse angsten en smarten. Tenslotte werd hij aan de totale onmogelijkheid ontdekt om hieruit verlost te worden, door de rechtvaardigheid Gods en verwachte niets anders meer dan de laatste slag.

Toen behaagde het de Heere door Zijn Geest, zijn ziel en lichaam als het ware te doortrekken met nieuw leven. Hij kreeg een inzien in al de deugden Gods gepaard gaande met een hartelijke liefde tot dezelve. Vervolgens werd hij als door een onmiddellijk licht, gewezen op de enige Weg ter zaligheid, de Heere Jezus. Met Barthimeüs ging hij roepen: "Zou Davids, ontferm U mijner". Met een hartelijke liefde was het nu om deze Persoon te doen, ook door de innerlijke trekking: "Die slecht is, kere zich herwaarts". Hoe meer hij zijn zaligheid in Gods hand kon overgeven, hoe levendiger zijn hoop was.

C. de Korte, liep op 5 November naar Middelburg. Daar werd hij op straat gevangen genomen. Met een pistool op hem gericht, werd hij in boeien geslagen en in het 's Gravensteen gevangen gezet.

Alles werd hem ontnomen, maar op zijn verzoek kreeg hij wel een Bijbeltje. Dit werd naar binnen geworpen en viel open bij Jesaja 41. Bij het lezen van het achtste vers: "Israël Mijn knecht", werd hij op een bijzondere wijze getroost door deze woorden. Hij kon roemen in de verdrukking. Maar hij las ook: "Ziet, zij zullen beschaamd en te schande worden, allen die tegen u ontstoken zijn".

Hij heeft de opmerkelijke wraak Gods, over verschillende personen later gezien.

De andere dag werd hij verhoord, waarbij hij zijn rechters eerst bedankte voor zijn gevangenneming, daar de gevangenis voor hem meer een huis Gods was. Hij vertelde zijn rechters met welk een hemels licht hij omschenen was.

Daar hij gevangen gezet was, zonder beschuldigers te hebben, is hij uiteindelijk 19 April 1779 weer vrij gelaten.

In de gevangenis heeft hij zijn: "Brief aan zijn kinderen over de bekeringsweg welke God met hem heeft ingeslagen" geschreven.

In 1796 werd Cornelis de Korte, door een vroegere medestander A. Peper aangeklaagd van opstand tegen het nieuwe (Franse) gezag. Opnieuw werd hij in 's Gravensteen gevangen gezet. In een vies donker hol werd hij gebracht, waar de ter dood veroordeelden soms ook gevangen zaten.

Op 13 Jan. 1798 vond de knecht van de cipier hem bij zijn hangmat, gewurgd met een koord. De vijand maakte hier zelfmoord van, maar zijn vrienden wisten wel beter, want één dag daarvoor had een vriend een brief van hem ontvangen, waarin geschreven was, dat hij in een bijzondere maat, Gods nabijheid daar ondervond.

Intussen was Ds. Bosboom uit Zoutelande op 9 Maart 1779 uit de provincie verbannen; er was als reden opgegeven dat hij op 26 Juli 1778 te Westkapelle een beledigende preek gehouden had en op de Abeele bij Middelburg een vergadering had bijgewoond, waar "oproerkraaiers" waren.

Op 30 Maart is Lourens Ingelse verbannen uit Zeeland, Holland en West Friesland. Hij is vertrokken naar Aardenburg in Vlaanderen.

1 Mei 1779 hebben de drie uit Westkapelle, te Veere hun vonnis ontvangen.

Kaland, is gezeseld en voor dertig jaar verbannen uit dezelfde provincies.

Verstraate, is gezeseld en voor zijn leven verbannen. Tijdens de uitvoering van het vonnis stond hij half naakt voor de mensen. Hij knikte bemoedigend van de een naar de ander. Dan sloeg hij zijn ogen weer naar boven. De scherprechter sprak tot de justitie, dat hij zijn werk voor geen honderd rijksdaalders meer wilde doen. Hij zag Verstraate deemoedig aan, met tranen in de ogen. Toen liep hij naar Verstraate toe en sprak: "Wees getroost, gij zijt onschuldig".

Louws heeft met vier roeden om de hals gestaan en een bord op zijn borst, waarop met grote letters stond: "OPROERMAKER" en is verbannen.

In 1787 zijn door een tijdelijke omwenteling t.g.v. de Prinsgezinden, de meeste bannelingen weer teruggekeerd.

Ds. Bosboom en Verstraate waren in ballingschap gestorven.

Van Burggraaf is bekend, dat ze hem in een optocht met wagens binnengehaald hebben tot bij het stadhuis, waarbij hij gelegenheid vroeg om de burgemeesters en de schepenen toe te spreken.

Dit werd toegestaan, waarbij hij o.a. tot hen sprak: *"God beware u om zulks nogmaals te doen, gij zult er rekenschap van moeten geven in de dag des oordeels ... wat ik uitgestaan heb in die jaren is niet te zeggen"*.

Ook Ds. Th. van der Groe had in zijn biddagpreek van 1 maart 1775 de verandering van de psalmen aangehaald. Amos 8:9-12 was zijn tekst. Hij sprak hier o.a.:

"Mijne vrienden, daar is nu een stilzwijgen in den hemel van omtrent een half uur, en daarom wil ik arm en ellendig man, nu over onze oude of nieuwe psalmen, met niemand enig verschil voeren. Dit enige moet ik u maar zeggen, dat de Heere onze God het psalmboek van Datheen, wat wij nu afgeschapt hebben, de eer heeft aangedaan, dat Hij het in het bloed der martelaren rood geverfd, en in de vlammen van het heetste vuur beproefd heeft; en daarom nog weer de eer zal aandoen, dat Hij ze in de aankomende grote en vreselijke dag van Zijn wraak over Nederland, niet in weeklage zal veranderen, daar ze dan bij de gezangen des tempels, die te dien dage zullen huilen, niet meer zal behoren". (Amos 8:3)

Het is bekend uit zijn biddagpreken, dat Th. van de Groe een profetische geest had. Hij was zeer bezet met de aanstaande oordelen en verwoestingen, welke kort na zijn dood in 1784 al begonnen zijn.

Nederland haalde de Fransen binnen zijn grenzen, om daarna als de roede Gods, door hen geslagen te worden.

Het leek er op dat de ondergang van de staat en de kerk aanstaande waren.

In Westkapelle bleef het ook rumoerig. Op 10 Febr. 1793 kregen de meeste bewoners inkwartiering van soldaten; deze kwamen voor een eventuele verdediging tegen de Fransen.

Op 6 Febr. 1795 kwamen de eerste vijandige soldaten in Walcheren, waarna dit eiland, zoals altijd in tijden van oorlog, één groot bolwerk werd. In Mei 1799 waren te Westkapelle 2500 soldaten.

In de laatste jaren van de bezetting van 1810 tot 1814 waren de inwoners zeer verbolgen op de vreemde overheersers.

Er werden in die jaren nogal eens soldaten "vermist", die nooit meer gezien werden.

Later is wel uitgekomen waar deze gebleven zijn. toen men bij graaf werkzaamheden

2. DE VOORGESCHIEDENIS (vervolg)

Ds. Th. van der Groe had dus voorzeggd, dat de oude psalmen tijdens de dagen van wraak over Nederland, niet meer gezongen zouden worden. Dit is letterlijk uitgekomen toen ons land bezocht is door de Franse overheersing en later toen de kerk zo afgezakt was.

Toch mocht Ds. Th van der Groe ook zien dat er altijd nog een overblijfsel van Gods volk zou zijn in ons land.

In zijn biddagpreek over Jesaja 6:8-11 zegt hij daarover:

"En nu blijft er van mijn zware Goddelijke last nog maar een enkel woord van genade en vertroosting, ditmaal over. Doch dewijl de Heere er maar kort van spreekt, zo moet ik er nu maar met een woord van spreken. Hij de Heere (JEHOVAH is Zijn Naam; eeuwig onveranderlijk dezelfde) zal midden in de uitvoering van Zijn schrikkelijke toorn over Nederland, tot het laatste einde toe, altijd nog mede een heilig zaad er in behouden, tot steunsel van Zijn verbond; en dat om de eed welke Hij aan onze vaderen Abraham, Izaak en Jacob gedaan heeft. Die eed zal Hij niet verbreken en dat heilige zaad zal Hij niet verderven. Dat zijn ze allen hier in Nederland die ten leven zijn aangeschreven, hetzij ze reeds geroepen zijn, of ze nog van de Heere geroepen zullen worden".

Er wordt wel gezegd, als de Heere eenmaal van een volk geweken is, dat Hij dan niet meer terugkeert. Gelukkig heeft de geschiedenis van ons vaderland geleerd, dat de Heere soms wederkeerde met grote ontfermingen.

Dat Hij een waarmaker van Zijn Woord is, bevestigt Psalm 105:6

*Die eed en zal niet zijn verloren.
Die Hij Izaäk heeft gezworen,
En ook Jacob; maar hij zal fijn,
Eeuwiglijk vast en zeker zijn.
In Israël zal dit verbond,
Vast blijven staan tot aller stond.*

Dit werd vanaf 1834 weer bevestigd. De HEERE gedacht aan Zijn verbond; en begon weer op verschillende plaatsen te werken door Zijn Woord en Geest.

Er kwam weer een vragen naar de "oude paden", ook de vraag naar oude schrijvers begon weer te herleven.

Met uitzondering van Limburg en een groot deel van Brabant werd dit in de overige provincies, in vele plaatsen waargenomen.

Ds. L.G.C. Ledeboer schrijft hiervan in zijn levensbeschrijving: " 's Heeren wegen gehouden met een alles verbeurd hebbenden zondaar": "*Vele oude vromen hebben stervende en in hun leven gezegd, dat de oude Psalmen nog gezongen zouden worden*".

Op de Psalmen van Datheen

*Zie hier een boekske klein,
Met psalmen van Datheen
Door 't voorgeslacht gezongen.
Zij deden 't hart zo goed,
In voor en tegenspoed
't Was adem voor de longen.*

*'t Is waar 't was kreupelrijm,
Maar zo vol heilgeheim;
Dat vorm geen aanstoot baarde
't Werd later anders, toen
Men lette op meer fatsoen.
Datheen verloor in waarde.*

*De nieuwe rijm verscheen,
De psalmen algemeen,
Bekend en nog gezongen.
Doordat hun vormen schoon
Beschaafder was van toon;
Zijn d' oude gans verdrongen.*

*Vergeten wij toch niet.
Het stoere oude lied
Voor eeuwen aangeheven.
In kerk en kerkerkot,
Op houtmijt en schavot,
Het sprankelde van leven.*

Op de melodie van: "lofzang van Maria".

Maar de vijandschap is in de tijd van de Afscheiding niet uitgebleven. Op verschillende plaatsen in Zuid-Holland kreeg men inkwartiering van soldaten, soms wel vier man in één huis.

Ook in Zeeland en op het eiland Walcheren kwam verandering, hoewel het in later tijd meer doorwerkte.

De eerste afgescheiden predikanten waren hier: Ds. H.J. Budding uit Biggekerke en oefenaar J. W. Vijgeboom uit Axel.

Ds. Budding had zich in 1836 los gemaakt van de Herv. kerk van Biggekerke en ter plaatse een afgescheiden gemeente gevormd.

Ook de psalmen van Datheen kregen hun plaats weer terug in verschillende gemeenten. Dat Budding in verschillende zaken extreem was bleek ook dat hij de genoemde psalmen "dreef". Hij preekte niet, waar deze psalmen niet werden gezongen. Het was

dan ook in Zeeland bijna een vanzelfheid dat de psalmen van Datheen weer hersteld werden, in de nieuw gevormde gemeenten.

In Middelburg zijn genoemde leraars beiden in contact geweest met Jonkheer Willem Versluys. Deze bezat tussen Domburg, Aagtekerke en Westkapelle de ambachtsheerlijkheid St. Jan ten Heere. J.W. Vijgeboom heeft daar gewoond van 1836-1841.

Hier kwamen verschillende "bedroefden om der bijeenkomsten wil" bijeen.

Hier is ook de Gereformeerde Gemeente van Middelburg geïnstutueerd op 18 Aug. 1836.

De eerste kerkenraad bestond uit: Adriaan Klinke; Simon Wisse;

Adriaan Coppoolse; David Passenier; Pieter de Voogd en Anthonie Provoost.

Omdat er intussen in Middelburg ook veel mensen zich tot de Ledeboerianen aangetrokken voelden, gaf Jhr. Versluys in 1856 toestemming om zijn grote woning met bijgebouwen in de Lange Delft, in te richten voor de eredienst.

In 1858 werd Ds. Pieter van Dijke uit St. Philipsland beroepen, die dit beroep aangenomen heeft.

Te St. Jan ten Heere kwam men samen uit de omgeving n.l. uit Aagtekerke, Meliskerke, Domburg, Oostkapelle, Westkapelle en Zoutelande. Ook Ds. L.G.C. Ledeboer heeft hier gepreekt en sacramenten bediend. In 1848 maakte een preek van hem een onuitwisbare indruk op David Janse uit Oostkapelle.

De Walcherse gemeenten hebben een Ledeboeriaanse inslag gekregen.

In 1866 waren uit Westkapelle twee diakenen vertegenwoordigd, n.l. Pieter de Lange en Jacob Minderhoud.

David Janse uit Oostkapelle was hier intussen ook diaken en in 1869 ouderling in de gemeente van Middelburg, waar Aagtekerke altijd nog een afdeling van was.

Nadat de voorganger Floris Braam, in Maart 1872 te Middelburg overleden was, werd David Janse door de classis verzocht om als oefenaar op te treden.

In 1876 werd de buitenplaats gesloopt en werd een kerk betrokken aan de Prelaatweg te Aagtekerke.

Op 18 April van het volgende jaar, werd de kerk door Ds. P. van Dijke in gebruik genomen.

In de zestiger jaren waren er op Walcheren twee Chr. Geref. Gemeenten, in Middelburg en Meliskerke.

In Meliskerke was de later bekende Jan Vader ook lid van deze gemeente.

Ondanks dat hij hier lid was, werd hij door de kerkenraad van de Ledeboeriaanse gemeente van Aagtekerke aangezocht om daar de gemeente te "stichten". Na veel bezwaren, is hij er later toch voor ingewonnen en heeft in 1877 daar zijn eerste oefening gehouden.

Nog steeds bleef hij lid van de Chr. Geref. gemeente te Meliskerke, maar nadat hij ook in andere gemeenten van Ds. Ledeboer sprak, is hij in Meliskerke afgevoerd.

Jan Vader kon er zich niet mee verenigen dat David Janse op 16 Dec 1883 tot predikant bevestigd werd. De bevestiger was Ds. A.O. Schaafsma.

In het boekje "Enige Brieven", wat na zijn overlijden uitgegeven is, is wel een en ander hierover op te merken. Ook wordt hieruit een behoorlijke beeldvorming verkregen, wat voor persoon Jan Vader was. Een man welke diep ontdekt was en met veel genade en gaven bedeed.

In 1890 is hij om zijn houding tegenover Ds. D. Janse en andere inzichten, buiten de Ledeboeriaanse gemeenten geplaatst.

Korte tijd daarna verzochten zijn oude vrienden, en oude bekenden uit zijn Meliskerkse tijd, hem om in hun eigen woonplaats te spreken. Aan dit verzoek voldeed hij en had snel veel belangstelling, zodat ze tot het bouwen van een kerk overgingen.

Na contact te hebben verkregen met Ds. E. Franssen, die dezelfde ligging als Jan Vader had, werd in Meliskerke een Kruisgemeente gesticht.

Nu konden ook weer de sacramenten bediend worden en was er sprake van een meer geordend kerkelijk levend.

Met de komst van oefenaar G. H. Kersten in 1902, functioneerde de onderlinge verbondenheid als gemeente in het geheel weer beter.

Er was vóór 1900 op heel Walcheren dus één Geref. Gemeente n.l. te Middelburg, deze was eerst gevestigd te St. Jan ten Heere, maar die gemeente is daarna een afdeling geworden, n.l. Aagtekerke.

3. DE GESCHIEDENIS VAN 1831-1900

Hoe ging het al die tijd in Westkapelle?

In de nacht van 15 Maart 1831 werd de bevolking wakker geschrikt door kloggelui en trommelslag. De toren met de oude grote kerk stond in brand; de kerk brandde geheel af. De kerkdiensten werden voorlopig gehouden in een oud pakhuis van de ambachtsheer bij de Kloosterstraat. Deze gebrekkige ruimte werd drie jaar benut.

De predikant Ds. S. Luymes, brak in die strenge winter zijn been.

Hoe moeilijk het ook was voor de reeds zestigjarige predikant wenste hij toch zijn beurten te vervullen. Hij kon het pakhuis bereiken via de dichtgevroren sloot. Er werd een paard voor een slee gespannen, (waar men de ploegen mee vervoerde), op de slee werd een stoel geplaatst en de dominee werd er opgezet. Met zijn stoel werd hij de preekstoel ingedragen.

Intussen was er in overleg met ambachtsheer Jhr. W. F. van Doorn een plaats en ontwerp besproken voor een nieuwe kerk.

Deze kerk is in gebruik genomen op 9 Nov. 1834. Negen jaar later is hierin, door de ijver van Ds. J. Binnenweg en een aanzienlijke gift van Jhr. van Doorn een orgel geplaatst.

In deze tijd maakten de eerste personen zich los van de Ned. Herv. Kerk te Westkapelle. De notulen van de kerkenraadsvergaderingen geven niet zo duidelijk weer, wie overging naar de "Ledeboeriaanse gemeente" te St. Jan ten Heere. Waarschijnlijk was de leer ter plaatse nog behoorlijk rechtzinnig. Uit de notulen is op te merken dat de kerkenraad nauwkeurig toezag op een levenswandel overeenkomstig de belijdenis.

Een jaarlijks terugkerend probleem was de kermis; dit leverde dan ook dikwijls censuur op voor leden die de kermis bezochten. Hier werden ook de personen bij betrokken die meegeholpen hadden, of op een of andere wijze bij de voorbereidende werkzaamheden aanwezig waren geweest.

Ook de problemen met personen welke gedwongen werden tot een huwelijk, kwamen haast op elke kerkenraadsvergadering voor. Dikwijls kwam er ook dronkenschap voor, waarbij direkt de eerste trap van de censuur toegepast werd.

In de negentiger jaren stonden Ds. K. Logger en Ds. W. Mense in de Ned. Herv. Kerk. Daarna Ds. L. Aalders vanaf 1903. Nadat Ds. Aalders zijn intrede gedaan had, werd na enkele maanden door ouderling V. Sighem een aanklacht tegen de prediking ingebracht. Volgens deze ouderling dwaalde de predikant in de leer, omdat hij wet en evangelie

Bovendien eiste hij van de predikant, dat hij meer als één gezang liet zingen in elke dienst. Op elke kerkenraadsvergadering begon hij hier over.

Ds. Aalders wilde niet toegeven daar hij zijn wijze van preken met de Schrift kon verdedigen. De ouderling wist ook van geen toegeven en gaf bovendien na de preek, zijn hand niet meer aan de leraar.

Dit was voor de overige kerkenraadsleden ook reden om hun vertrouwen in Van Sighem op te zeggen en "zag men hem het liefste maar verdwijnen, daar hij bij elke gelegenheid het hoogste woord had". De ouderling is daarna uit de kerkenraad gegaan.

Vanaf de hervorming hebben onderstaande predikanten de kerk te Westkapelle gediend:

1. 1583 Hermanus Strange
2. 1586 Gillis Coussart
3. 1593 Zebedeüs Damman
4. 1610 Johannis Gregori Hoets
5. 1631 Adriaan Cornelisse Langendam
6. 1641 Elias de Knuyd
7. 1643 Abraham van den Heuvel
8. 1654 Bernardus van Deinse
9. 1668 Johannis Hoornbeek Johz.
10. 1672 Jacobus Smetman
11. 1705 Frdedrik Hendrik Bronkhorst
12. 1713 Zacharias de Visscher
13. 1740 Petrus de Roy
14. 1763 Hendrik Anthoni Tollé
15. 1774 Johan Frederik van der Sloot
16. 1782 Aarnout Martinus van Genderen
17. 1784 Johannes Horthemels Hanssen
18. 1791 Nicolaas van Rijssel
19. 1797 Gerardus Haykens
20. 1802 Jacobus de Kanter Philz.
21. 1804 Jan Cornelis van Rhee
22. 1808 Jacobus de Rochefort
23. 1823 Johannes Grims
24. 1825 Simon Luymes
25. 1834 Jacob Binnenweg
26. 1850 Jakobus Rijswijk Takens Lambrechts
27. 1860 Johannes Gerardus Ormel
28. 1867 Johannes Idkens Crébas
29. 1874 Cornelis ter Spill
30. 1884 - 1889 W.A. Mac Pherson Az.
31. 1890 - 1893 K. Logger
32. 1895 - 1896 W. Mense
33. 1896 - 1901 K. Logger
34. 1903 - 1912 L. Aalders
35. 1913 - 1947 W. Reus

Toch werd er waarschijnlijk al jaren niet meer "naar het hart van Jeruzalem" gesproken. Na 1876 gingen er steeds meer mensen naar Aagtekerke, begerende "de redelijke en onvervalste melk van Gods Woord".

Er was blijkbaar geen afstand te groot om elke zondag onder het zuivere Woord te mogen komen. Bij verschillende mensen, leefde wat Datheen in Ps. 84:2 uitdrukt:

*De mussen en zwaalwen 't zame
Vinden eenen nest bekwame;
Och Heere der heirscharen krachtig.
O God, mijn troost en Helper mijn,
Waar is 't dat Uw altaren zijn?
Daar Gij woont, o mijn Heer Almachtig?
Wel hen, die in Uw huis eerbaar
Wonen, die loven U eenpaar.*

Het gebeurde regelmatig, dat men zo dicht achter Gods volk aan liep, om wat te horen, dat er op hun hielen getrapt werd.

Willeboord Verstraate, Willeboord Peene en Jan Faase liepen voor die tijd, elke zondag naar Ds. P van Dijke te Middelburg. Dit was een afstand van 16 km. heen en na de middagdienst weer 16 km. terug naar huis.

Toch waren hun gedachten en gesprekken dan nog bij de avonddienst. Het is gebeurd, dat er op de terugweg in de buurt van Biggekerke, door een van hen werd opgemerkt: "Nu hoor ik ze zingen uit psalm 68:2"

*Doch zullen de vromen verblijd,
Heer, Uwen Naam zingen altijd
En haar in U verblijden.
Zij werden van harte verheugd
En zullen voor God maken vreugd,
Juichende 't allen tijden.
Zingt nu vrolijk en looft den Heer,
Verbreid met vreugd Zijnes Naams eer
Prijst Zijn heerlijkheid 't zame
Die op de wolken vliegt en vaart
En een Heer is zeer wijd vermaard.
Eeuwig God is Zijn Name.*

De daarop volgende week bleek bij navraag, dat inderdaad de dienst aangevangen was met het zingen van deze psalm.

Toch was het voor deze mensen een oorzaak van droefheid, dat ze in hun eigen woonplaats de zuivere, bevindelijke waarheid niet meer konden beluisteren. Met tranen in de ogen werd soms het kerkgebouw in eigen woonplaats voorbij gelopen.

De namen van deze drie personen worden ook genoemd in het "Rekwest aan Z.M. de Koning van 27 Maart 1876"

Verder staan uit Westkapelle hier nog bij:

J. H. Hoogesteger
W. Gabriëlse
Pieter Brasser
J. Minderhoud

Dit rekwest was een kennisgeving van de kerkenraad van de Geref. gemeente uit Middelburg, met de namen van de mansleden uit geheel Walcheren vermeld.

Van Willeboord Verstraate is bekend dat hij op zijn sterfbed, psalmen zingende gestorven is. Zijn ogen waren gericht als Stefanus, op de Middelaarskroon van Christus waar hij zijn eigen naam in zag staan.

Wat er zoal in het gezin van Jan Faase plaats vond blijkt uit het onderstaande.

Jan Faase geb.17 Febr.1814,overl.27 Febr.1901, op
17 Jan.1834 getr. met Poulina Huijbrechtse, geb.2 Nov.1816, overl.1 Juli 1901.

Uit dit huwelijk zijn geboren:

1 Jacoba, geb.29 Juli 1834,getr.27 Apr.1859 met Chr. Moens.

Ze verhuisde als weduwe naar Aagtekerke, met haar vijf kinderen Marinus geb.1860, Jan geb.1861, Poulina geb.1864, Elisabeth geb.1865 en Pieter, geb.1866.

2 Poulina, geb.30 Maart 1836,overl.7 Mei 1856 (20 jaar).

3 Johanna, geb.21 Dec.1837,overl.22 Dec.1842 (5 jaar).

4 Pieter, geb.11 Okt.1839,overl.18 Aug.1923.Getr.met Johanna Geertse, op 11 Okt.1872.

5 Willemina, geb.25 Nov.1841.

6 Adriana, geb.20 Dec.1843.Verhuisde naar Aagtekerke en trouwde op 6 Mei 1868 met Jacobus Kodde.

7 Krijn, geb. 9 Febr. 1847,overl.1 Maart 1848 (1jaar)

8 Johanna, geb.18 Mei 1849,overl.3 Sept.1856 (7jaar)

9 Apolonia, geb.5 Jan 1851,overl.5 Aug.1851 (7 maanden)

10 Apolonia, geb.15 Jan.1852,overl.26 Apr.1854 (2 jaar)

11 Krijn,geb.21 Jan.1853,overl.1 Dec.1856 (3 jaar)

12 Poulina,geb.18 Okt.1856,overl.14 Nov.1856 (3 weken)

13 Poulina, geb.22 Nov.1857,overl.28 Nov.1857 (6 dagen)

14 Krijn, geb.22 Nov.1857,overl.26 Nov.1857 (4 dagen)

15 Jan, geb.4 Aug.1860,getr. met Pieterella Westerbeke, overl.14 Okt.1945. (zie hierna)

Van de vijftien kinderen welke geboren zijn, bleven er maar enkelen in leven. Wat een leed hebben deze mensen meegemaakt.

* In de twintigste eeuw is men begonnen om de naam Faase, als Faasse te schrijven.

In de notulen van de N. H. Kerk staat vermeld, dat op 26 Febr.1892 het lidmaatschap ontzegd werd aan Jan Faase en Pieterella Westerbeke en aan Jan Peene Wz.en Apolonia Gabriëlse, wegens het laten open van kinderen in een ander kerkverband. Door Kornelis Flipse en echtgenote wordt het lidmaatschap opgevraagd.

Na 1891 stelde L. Cijssouw, die even buiten Westkapelle woonde, zijn schuur beschikbaar, waar het Woord bediend werd door Ds. D. Janse, oefenaar N. H. Beversluis en oefenaar L. Boone. Tijdens deze diensten klonken voor het eerst de psalmen van Datheen weer in het openbaar te Westkapelle. In die tijd is Ka Flipse, op ca. zeventienjarige leeftijd, in het hart gegrepen onder een preek van L. Boone.

Dit voorgaan van sommige leraars is toch weer afgebroken, mogelijk door tussenkomst van de kerkenraad uit Aagtekerke.

Op een klein boerderijtje aan de Poppekerkseweg, woonde Pieter de Lange. Zijn vader was Pieter de Lange en zijn moeder Maria Minderhoud. Pieter ir. werd geboren in de

tweede helft van 1833. Op ca. dertigjarige leeftijd is hij diaken geworden van de Geref. Gemeente te Aagtekerke, tot 1908.

De Lange werd geregeld afgevaardigd door de gemeente, naar de Algemene vergadering van de Ledeboeriaanse gemeenten te Benthuizen. Op 19 Juni 1889 was hij daar samen met ouderling Jacob Corré.

Hij was aangesteld om aan de kinderen uit zijn omgeving catechisatie te geven. Een zuster van de latere ouderling H. Cijssouw ging dan ook naar hem toe. Na enige tijd de vragen verklaard te hebben zei hij dan: "Nu weet ik niks meer, dus moeten je maar naar huis gaan". Hij is overleden op 14 Maart 1908.

Nog een diaken uit de Ger. Gemeente, die in Westkapelle woonde, was Jacob Minderhoud. Hij woonde buiten het dorp op de hofstede: "De grote Prelaat". Van 1840 tot 1890 heeft hij hier gewoond. Zijn vrouw was Johanna Verhulst, waar hij 22 kinderen bij gekregen heeft.

Toen er één van de kinderen gedoopt werd, waarschijnlijk bij Ds. Binnenweg, werd door de predikant het doopsformulier niet geheel gelezen. Voor hem was dit een reden om bij zijn "ja woord" tevens te zeggen: "voor het gehele formulier".

Het kind is toen niet gedoopt, wat de aanleiding was dat hij naar de Geref. Gemeente te Middelburg gegaan is.

In 1890 is hij met zijn jongste dochter van de boerderij gegaan. Zij werd later de moeder van Jacob Melse, welke te Aagtekerke ouderling geweest is.

Beide diakenen werden vanaf 25 Febr. 1885 tot 1895 regelmatig afgevaardigd naar de jaarlijkse Provinciale vergaderingen met de ouderlingen.

Voor de Algemene vergadering te Benthuizen werden ze ook regelmatig afgevaardigd.

Jacob werd geboren op 15 Jan. 1816 en is overleden op 2 Febr. 1905, 's morgens om 5 uur. Zijn ouders waren Pieter Minderhoud en Jacoba Kodde. Pieter was geboren op 13 April 1769. De hofstede waar ze woonden is tijdens de Franse overheersing in brand gestoken door de vijand.

In die tijd heeft Jacob zijn moeder een Franse soldaat met een wafeltang dood geslagen. Of dit als reden had de brandstichting, of dat ze lastig gevallen werd, is niet bekend.

Tijdens de bouw van de nieuwe kerk in 1909, stelde de schoondochter van Jacob, weduwe van Noach Minderhoud, de grote schuur beschikbaar voor het houden van de kerkdiensten. Zij woonde schuin tegenover de vroegere buitenplaats St. Jan ten Heere. In Juni preekte Ds. Boone daar, op verzoek van enkele leden. Dit leverde nogal wat problemen op, omdat Ds. Boone in vorige jaren dikwijls hier gepreekt had, maar nu buiten het kerkverband stond. Hij was niet meegegaan met "de vereniging" in 1907. De kerkenraad van Aagtekerke heeft het daarna verboden en men heeft zich onderworpen.

4. DE GESCHIEDENIS VAN 1900-1945 (vervolg)

Intussen was men te Westkapelle ook begonnen om een Geref. Kerk van de grond te krijgen. Dit is gelukt en er is op 4 Febr.1903 een gemeente gevormd. Dit waren ongeveer vijftwintig gezinnen, afkomstig uit de Geref. Kerk uit Meliskerke, waar verschillende mensen uit Westkapelle reeds lid waren, maar ook uit de Ned. Herv. Kerk en enkelen uit de Geref. Gemeenten van Aagtekerke of Meliskerke. Echter bleven de meesten toch liever naar Aagtekerke te gaan.

In 1908, werd Willem Houmes als ouderling te Aagtekerke in de kerkenraad gekozen. Het aantal mensen die uit Westkapelle naar Aagtekerke gingen groeide nog steeds. Vooral door de dreiging van de eerste wereldoorlog in 1914, was het voor Houmes een reden om een verzoek aan zijn kerkenraad te doen, ook in Westkapelle met diensten te mogen beginnen. Dit werd echter nog niet toegestaan.

In het eerste notulenboek van de Geref. Gemeente te Westkapelle, wordt vóór het eerste verslag van de kerkenraadsvergadering, een overzicht gegeven hoe de gemeente tot stand gekomen is. Hier wordt vermeld, dat door de oorlogsdreiging er onder de bevolking een hele beweging ontstond in het dorp. Midden in deze dreiging werd de bevolking op 16 Nov.1914 opgeschrikt door het ontploffen van zeemijnen, welke in die dagen regelmatig aanspoelden vanuit België, waar de Duitse troepen oprukten. Bij deze ontploffing werden negen slachtoffers betreurd, wat op de bevolking ook een diepe indruk achter gelaten heeft. De kerken liepen vol en aan Houmes werden verzoeken gedaan om ter plaatse ook diensten te beleggen, want er liepen "scharen" naar Aagtekerke.

Omdat er toch wel wat ontevredenheid was dat men te Westkapelle nog niet zelfstandig mocht beginnen, begon men predikanten te vragen om voor de soldaten te preken, die door de mobilisatie in een groot getal hier gelegerd waren. Er is toen gesproken door oefenaar Verhagen uit Meliskerke. Ds. J. R. van Oordt uit Middelburg en Ds. B. van

velen een "vroeg komende morgenwolk was" die spoedig overgedreven was. Maar ook bleek het bij anderen een werk van Gods Geest te zijn, wat nooit meer over kan gaan.

*Hij zal ze voor het geweld bewaren
En voor bedrog zeer kwaad. Psalm 72:7*

In September 1914 sprak oefenaar A. Verhagen uit Meliskerke voor de militairen, die in Westkapelle gelegerd waren. Dit in verband met de dreiging van de eerste wereldoorlog. De eerste keer dat hij hier sprak was uit 1 Tim.6:12 : "Strijdt den goeden strijd des geloofs, grijpt naar het eeuwige leven". De dienst was alleen bestemd voor de militairen, maar er stond buiten ook een grote schare mensen, om iets te mogen opvangen, van de "woorden des levens".

Dit vond plaats in de zondagschool van de Ned. Herv. Kerk, maar het was tevens de laatste keer. In het vervolg zijn ze uitgeweken naar de Chr. school welke pas opgericht was.

De soldaten schaamden zich niet, om dit gebouw in gereedheid te brengen; ze hadden zelf een preekstoel getimmerd, waarmee ze door het dorp liepen, anderen weer met stoeien of met een lamp.

Tijdens het uitspreken van de preek, met de ingebruikneming van het nieuwe kerkgebouw op 13 Juli 1926, haalt Ds. A. Verhage dit nog aan.

"O, die onvergetelijke avonden, waar alles samen kwam; waar nog schuchtere lieden, die zich niet durfden laten zien, in de gang hebben staan luisteren, wat de Heere tot hel-en doemwaardige zondaren te zeggen had!

Wij durven met vrijmoedigheid zeggen, dat Gods zegen niet achterwege gebleven is op die arbeid, die wij te dezer plaatse hebben verricht. De Heere werkte met kracht en met macht. Er zijn er in ons midden, die in die tijd met God te doen hebben gekregen, die hebben beaamd, dat de wereld voorbij gaat met haar begeerlijkheid, maar die de wil Gods doet, die blijft tot in eeuwigheid, zodat zij moesten breken met de zonden en de ongerechtigheden. In uw hart ontstond een vragen naar God, een vragen naar Zijn getuigenissen.

Het was een onvergetelijke tijd, waar wij u mochten bepalen bij Manasse's bekering; bij de mogelijkheid, dat aan een hel- en doemwaardig zondaar, de Heere Zijn wonderen wilde groot maken. Geen leed zal die tijd ooit uit ons geheugen wissen. De Waarheid kreeg contact met uw consciëntie. De grootste spotters hebben moeten getuigen: "Dit is de Waarheid, die naar de Godzaligheid leidt".

O, al brak van alle kanten de vijandschap los, al trachtte men de put weer te sluiten (Rehoboth) al probeerde men de prediking des Woords onmogelijk te maken, wie had ooit gedacht, dat hetgeen in het hart van één onzer broederen werd omgedragen, nog eens één zou worden; n.l. dat de gemeente des Heeren wederom hier ter plaatse zou worden samengebracht? Wat werd deze broeder vaak geschokt en geschud in zijn verwachting, die hij koesterde. Maar Gode zij dank, ondanks alle schuddingen, strijdt en tegenstand, de verwezenlijking van deze hoop is niet uitgebleven.

Op 15 Dec. 1921 was het, dat alhier geïnstitueerd werd de Gereformeerde Gemeente van Westkapelle. Toen bestond de gemeente uit tweeëntachtig belijdende leden en zevenenvijftig doopleden".

Op 14 Okt.1921 werd op een mansledenvergadering besloten met 27 tegen 2 stemmen, over te gaan tot het stichten van een zelfstandige gemeente.

De gemeente zou dan samenkomen in de verbouwde schuur van W. Houmes in de

Voor ouderlingen werden gekozen W. Houmes en H. Cijssouw.

Voor diakenen P. Peene en J. Minderhoud.

De eerste kerkenraadsvergadering was op 22 Dec.1921, onder leiding van Ds. R. Kok. Lezen Zach.3 Zingen Ps.86:6 en sluiting door W. Houmes, door eerst te laten zingen Ps.119:17.

Reeds vanaf 1924 komt de naam van W. C. Lamain in de notulen voor, daarna komt zijn naam nog dikwijls voor, waaruit blijkt dat hij daar dikwijls gepreekt heeft.

Omdat de gemeente groeide, zocht men al vlug naar grond, om een nieuwe kerk te kunnen bouwen.

Dit kon men reeds in 1926 realiseren; waarbij Ds. Verhagen uit Middelburg de eerste dienst geleid heeft.

Per 1 Jan. 1927 legde W. Houmes zijn ambt neer, omdat hij wegens zijn ver gevorderde leeftijd en verval van krachten, zijn werk niet meer naar behoren kon uitoefenen.

Daarna wordt A. Sanderse in zijn plaats tot voorzitter gekozen.

In 1929 is W. Houmes overleden, daarna nog verschillende mensen, die men zo graag voor een gemeente zou behouden.

Gelukkig bleven er nog over, die de gemeente konden leiden.

Toch zijn er in de daarop volgende jaren, rondom de tweede wereldoorlog, opnieuw lastdragers uit de gemeente weggenomen.

Er waren er toen nog voor de oorlog begon, die gebukt gingen over de zonden en de oorlogsdreiging, zij wisten ervan wat het zeggen wil:

" Het haar mijns vleses is te berge gerezen van verschrikking voor U, en ik heb gevreesd voor Uwe oordelen". Psalm 119:120

Op 10 Mei 1940 brak de oorlog uit en Westkapelle werd een sterke vesting van de Duitsers. Aan de zee kant werden al direkt de allernieuwste bunkers gebouwd, met het allernieuwste afweergeschut. Kennelijk heeft men hier een eventuele aanval verwacht. Het is begrijpelijk, want Westkapelle ligt aan de monding van de Westerschelde, wat eigenlijk de poort van de grote havenstad Antwerpen is.

Tot 2 Okt.1944, had de oorlog in Westkapelle een vrij rustig verloop gehad. Vanaf 17 Sept. was men buiten Westkapelle al begonnen met bombarderen.

Maandag 2 Okt. om kwart voor 12, kwam door de radio de eerste waarschuwing:

"ONMIDDELLIJKE EVACUATIE"

Dezelfde middag en avond en de ander morgen werd dit herhaald.

Toch werd er over weggaan niet gedacht. Het hele dorp was boordevol met Duitsers en buiten het dorp, alles mijnenvelden. Alleen de zieke en oude mensen werden bij en in de toren aan de rand van het dorp ondergebracht.

Op dinsdag 3 Okt. verschenen om 2 uur enkele reusachtige bommenwerpers van de geallieerden en lieten even achter de molen, op de dijk hun bommen vallen. Daarna volgde de ene formatie na de andere, met bommen van 6000 kg, om het hart van de dijk te treffen.

Ontzaggelijke hoeveelheden steen en klei vlogen de lucht in, een gat in de dijk achterlatend van 150 meter breed.

Het was precies uitgekiend, waar de stroom het sterkste was en gelijk met springvloed, zodat het water met een ontembare kracht een deel van het dorp meenam n.l. 'd Arke.

De molen op de dijk, waar velen in de kelder een schuilplaats gezocht hadden, werd

massagraf geworden is voor 47 mensen. Het gejammer wat daar gehoord werd, was hartverscheurend.

Om half 5 vertrok de laatste bommenwerper. Het gerucht ging, dat ze 's avonds weer terug zouden komen.

Dat was reden voor het grootste deel van de bevolking om het dorp uit te trekken.

Precies twee weken later volgde het tweede bombardement, om ook de dijkvoet weg te slaan en een nog groter deel van het dorp in puin te leggen, om voor een landing plaats te maken.

Op 29 Okt. kwamen de bommenwerpers voor de derde maal, het was zondagmorgen 10 uur, om nu alles in puin te leggen. Enkele woningen bleven nog overeind staan.

Het werd nog 1 Nov. voordat de landing plaats vond. Nadat eerst een regen van granaten op het dorp zijn weg gevonden had, kwamen de eerst tanks om 11 uur uit de landingsboten. Spoedig kwamen nu de eerste Duitsers voor de dag met opgestoken handen, zich overgeevende.

De Engelsen waren stomverwonderd dat er toch nogal wat burgers in het dorp gebleven waren. Het was dezelfde dag om 7 uur, dat de Engelsen zich richting Domburg en Oostkapelle begaven. Toch was daar ook nog veel tegenstand, zodat daar ook weer een zee van granaten neerkwam.

Omdat hier veel mensen uit Westkapelle geëvacueerd waren, werden weer 28 mensenlevens uit het dorp afgesneden.

Het was ook in deze tijd, dat de onverschilligsten verzochten om te bidden, zelfs op de straat en in sloten. Men schaamde zich daar toen niet voor.

Het werd nog 8 Nov. voor de gevechten met de Duitsers ophielden op Walcheren.

Er is te Oostkapelle, een voorlopige begrafenis geweest van 130 lijken die gevonden waren.

Dit betrof mensen uit verschillende dorpen, zodat er ook uit elk dorp een predikant verzocht werd, om gezamenlijk een rouwdienst te houden. Uit de Geref. Gemeente van Aagtekerke was dit Ds. A. Visser, die sprak uit Jesaja 1 vers 7 en 8.

Het heeft jaren geduurd voor alle inwoners van Westkapelle weer terug in hun woonplaats waren.

Van 3 Okt. tot 8 Nov. zijn er 180 dorpsbewoners om het leven gekomen.

Maar wat heeft de oorlog achter gelaten op de bevolking?

Van de ca.2000 bewoners, die het dorp al jaren lang telde, is ongeveer tweederde deel onkerkelijk geweest.

Evenals in de mobilisatie van 1914, waren er met de tweede wereldoorlog ook nogal wat mensen, die "kerkelijk" werden. Maar de verootmoediging die met de eerste wereldoorlog nog gevonden werd, was er nu niet. Het was hier net als op andere plaatsen, de verharding openbaarde zich steeds meer.

Wel is het altijd opmerkelijk geweest op het dorp, dat er tot de zestiger jaren, altijd nog mensen leefden, die niet godsdienstig waren, maar toch een sprekend geweten hadden. Vooral met ziekte en andere ernstige gevallen, kwam dit openbaar; dikwijls tot op het sterfbed toe. Dit waren dus geen mensen, die een tijd lang een bepaalde schijn vertoonden hadden. Het betrof in de meeste gevallen oudere mensen die niet vijandig waren tegen de waarheid. Misschien zijn er toch nog indrukken blijven hangen, uit de tijd van de eerste wereldoorlog, toen er wel een godsdienstige opleving op het dorp was.

Verder zal uit het volgende hoofdstuk nog blijken dat er in vroegere tijden regelmatig mensen op de kermis "in het hart getroffen zijn". Rondom deze dagen was er altijd een

ellende en spanning veroorzaakt, omdat er toch wel een neiging bij verschillende mensen was, om hier naar toe te gaan.

Overwegend waren Gods kinderen zeer eenvoudige mensen. Zij waren niet zo in staat om de standen van het genadeleven in orde uit te drukken, maar zochten meer de scheiding die ze gevoelden tussen God en hun ziel vervuld te krijgen. Termen werden er niet gehoord, men was wars van vleierij en hoewel er overal namaakwerk gevonden wordt, kwam dit in het dorp in verhouding niet veel voor.

Ook in overlijdensadvertenties was men altijd sober in de weergave. Al was het dat er hoop voor de betreffende persoon was, was men toch bang om in de mens te eindigen.

Hoewel men elkaar als er iets was, niet altijd op een vriendelijke, waardige manier berispte, was men doorgaans wel eerlijk tegen elkaar.

Verder moest men van z. g. "vroomheid" niets hebben en sprak men overwegend, als het "leven" niet aanwezig was, meestal maar over "gewone" zaken.

5. VERSCHILLENDE PERSONEN UIT DE PERIODE 1900-1945

Katharina Flipse

De volgende brieven aan Ka Flipse, werpen de vraag op: wie was Ka nu eigenlijk? Katharina werd geboren op 15 Maart 1873 en was de oudste dochter uit het tweede huwelijk van Pieter Flipse.

Onder een preek van Ds. Boone is ze op zeventienjarige leeftijd "getrokken uit de macht der duisternis". Vele jaren heeft ze in bekommering haar weg moeten gaan, maar heeft ook kennis aan de Persoon en het werk van Christus gekregen. Dit was uit Job 33 vers 24: *"Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale; Ik heb verzoening gevonden"*.

Omdat ze niet getrouwd was, leefde ze met haar ouders. Ook haar broer Pieter, welke na het overlijden van hun ouders, bij haar gebleven is.

Zij had een aangebonden leven aan de genadetroon en kon voor haar oude vader niet loslaten, omdat hij nog voor "eigen rekenig" leefde. Ook Ds. Boone spreekt in zijn brieven de oude Flipse, geregeld aan.

Pieter Flipse werd op 27 Jan. 1829 geboren. Volgens de notulen had hij op 29 Dec. 1893 zijn lidmaatschap opgevraagd van de Herv. Kerk.

Eerst is zijn vrouw gestorven. Zij was langdurig ziek geweest, maar niet altijd aan haar bed gebonden.

Ze zaten aan tafel te eten, toen ze plotseling zei: "Daar komt de dood". Haar man vroeg vervolgens: "Ben je dan toch bereid?"

Haar antwoord hierop was: "Voor eeuwig verloren". Zo is ze gestorven.

Maar nu het wonder voor de oude Flipse. "ter elfder ure werd hij nog in het hart

Toen Flipse over zijn innerlijk leven begon te spreken zei zijn dochter Ka: "Maar vader, dáár kan je toch niet over praten"? Zijn antwoord was: "Deze ellendige riep, en de Heere hoorde". Psalm 34 vers 7.

Hij heeft daarna niet lang meer geleefd, maar is eind December 1908 overleden.

Ds.Boone schreef hiervan in zijn brief van 1 Febr.1909: "Ja vrienden, het zal voor uw vader wat wezen, dat hij de kroon daar mag nederleggen".

Daarna leefde Ka met haar broer, die zelf dat leven wat zij bezat niet kende, maar haar altijd goed verzorgd heeft.

Ze hebben samen veel gezongen, meestal ook Psalm 77:1

*Mijn geroep uit angst en vrezen
Klimt tot God het Opperwezen.*

Haar zuster Tine had twee dochters en drie zonen. De dochters Willemina en Abigaël, die dikwijls bij haar kwamen, had ze de verzen geleerd: "Eens was ik een vreemdeling voor God en mijn hart". Volgens haar eigen getuigenis mocht ze hier kennis aan hebben. Toen ze de verzen kenden, moesten ze het ontelbare keren zingen.

De predikanten die in de gemeente voorgingen, logeerden bij haar. Ze liet hen in haar eigen bedstede slapen en sliep zelf op de zolder, in een stoel. Ze kwam dan enkele nachten niet op bed, maar dat hinderde niet want er kwam meestal veel bezoek, die tot in de nacht bleven.

Verschillende schuchtere zielen kwamen soms tot in de gang, om ook een woordje op te vangen.

Veel predikanten zijn bij haar geweest, maar de meeste binding had ze aan Ds. Boone, Ds. Heikoop en Ds. Lamain.

De betrekking op Ds. Heikoop was een keer zó sterk, dat ze getrokken werd naar het tramstation. Vroeger reed n.l. een tram tot achter de toren. Toen ze daar aan kwam, zag ze hem zitten, op doorreis naar Aagtekerke en ze was tevreden.

Ds. Lamain schreef dat er voor de wereld en voor de vrome godsdienst bij haar geen plaats was. Hij schreef verder over het leven van Ka.Flipse:

"Toen ik bij haar aan kwam en gewoonlijk tot maandag overnachtte, begon die vrouw er al aanstonds over wat de Heere gedaan had om een ziel die besloten was geweest, en niet uit kon komen, maar die nu tot opening van haar ziel gekomen was. Het huis was 's avonds weer vol met vrienden en vriendinnen. Sommigen waren bedroefd en anderen opgewekt, omdat de Heere toch niet ganselijk van Zijn volk geweken was. Moed scheppend uit een ander zijn behouden. Voor mijzelf was het van binnen ook zo anders geworden.

Die nacht en die morgen daarvoor was het zo donker, alsof de Heere nooit meer terug zou komen. Doch die nacht van zaterdag op zondag had ik een paar uur mogen slapen, maar om vier uur verliet ik het bed en werd mijn ziel opgewekt om te zingen. Ik sliep in het woonkamertje en Ka op zolder. Vroeger gingen velen van die mensen niet met een marmere of gepolijste trap naar boven, maar in die eenvoudige woningen met een ladder. Het duurde niet lang of ik hoorde ze naar beneden komen. Ik zei: "Mensen kom er maar in dan kunnen we samen zingen". Ik had reeds twee verzen van Psalm 63 gezongen, en toen hebben we met elkander de gehele Psalm gezongen. Een wonderlijke nacht en een gezegende dageraad. Het was als in Psalm 30:4

*Nauw rijst des morgens vroeg de dag,
Of God verleent, in plaats van lijden,
Weer stof tot juichen en verblijden.*

*Gods vriend' lijk aangezicht
Geeft vrolijkheid en licht
Voor al' oprechte harten.*

Voor harten die onoprecht zijn in zichzelf, maar die door God oprecht gemaakt zijn geworden.

Ten troost verspreid in smarten.

Daar is altijd aan vooraf gegaan de smart over de zonde, de smart over de val, de smart over de ellende, die zij over zichzelf gebracht hebben door erf en dadelijke schuld. 's Morgens en 's avonds gesproken over de eerste twee verzen van Jesaja 40: Troost, troost Mijn volk, zal ulieder God zeggen. 's Middags over de 9e zondag van de Catechismus, die naar de orde in Zeeland behandeld moest worden. Het was een onvergetelijke zondag. Daar mocht onder dat volk liefde en vrede zijn en de Heere gaf nog plaats voor Zijn Woord. En er was die dag nog spijze in Gods huis. Ik had die maandag daar nog wel willen blijven, maar het was weer: Zeg den kinderen Israëls, dat zij voorttrekken. (Exodus 14:15)

Het huis van die vriendin was geen paleis, verre van dat, doch het was zo aantrekkelijk, omdat de bewoonster een mens was, bedeed met de vreze Gods. Nederig, ootmoedig en een aangebonden leven aan de troon der genade. Het was een eenvoudig woning, maar waar bij tijden en ogenblikken de Heere Zelf intrek nam. Zoals wij lezen van Zacheüs, waar de Heere Jezus tegen gezegd heeft: Ik moet heden in uw huis blijven. (Lukas 19:5) Zij was arm naar de wereld, maar rijk in God. Al heeft zij vele jaren in bekommering haar weg moeten gaan. Doch zij kreeg gedurig bediening en onderwijzing van de hemel, van die grote Profeet en Leraar der gerechtigheid. Voor de wereld en de uitwendige vroomheid en godsdienst had zij geen plaats, doch het armste kind des Heeren was er welkom. Zij mocht door genade ook uitwendig leven uit eens Mans verdienste, namelijk: Christus, de Man van Gods raad, de Man van smarte, en de Man van het oordeel. Door genade mocht het ook van haar gezegd worden, wat wij lezen in de derde brief van de apostel Johannes: Want wij zijn voor Zijn Naam uitgegaan, niets nemende van de heidenen.

Het was in de tijd, dat we student mochten zijn, dat we 's zaterdagsmiddags aankwamen om in haar huis te logeren, dat ze zei: Nu moet je eerst eens meegaan naar de keuken. En dan lag de tafel vol met alles wat vrienden haar gebracht hadden aan etenswaar. Ik zei op een keer toen ik dat alles zag: Wat een rijke God heb je toch. Wat een trouwe zorg Gods. En dan zei ze: Dat hebben ze nu alles voor u gebracht. Ik zei: Neen, dat is zo niet, ik zou we een gehele week moeten blijven als ik dat alles op zou moeten eten. Nee, die vrouw had niet te bedelen. God zorgde voor haar en haar broer. En soms mocht ze dan bij al die gunstbewijzen, zo diep wegzakken voor het aangezicht des Heeren.

Ik heb haar wel eens ontmoet, dat je haar in haar tranen kon wassen, buigend onder de goedertierenheden Gods. En riep ze het uit in haar hutje:

*Hoe zal ik toch God Zijn weldaden al
Vergelden? Ik zal de beker heilzame
Nemen in de hand, en des Heeren Name
Met dankbaarheid ik verkondigen zal. Ps.116*

En als dat dan plaats mocht hebben, (want zij klaagde maar veeltijds over haar gemis) dan zei ik: Nu hoor ik uit uw eigen mond, dat u de drie stukken hebt, die in de catechismus genoemd worden: ellende, verlossing en dankbaarheid. Doch dan duurde het niet zo lang, of de bezwaren kwamen weer op. Dan was het weer: U denkt veel te veel van mij. Voor vriend en vijand was duidelijk genoeg, dat het beginsel van Gods werk op de voorgrond van haar leven stond. Een ieder mag er van denken wat hij wil.

dat ook de vrouwen in Nederland naar de stembus moesten, om te stemmen voor de vertegenwoordigers in de "Kamer". In sommige plaatsen werden de vrouwen beboet. En als zij niet betaalden, dan moesten zij voor enkele dagen de gevangenis in. Ka Flipse en nog enkele andere vrouwen weigerden om de boete te betalen. Op een dag werden zij door de politie naar Middelburg gebracht, in de gevangenis. Die vriendinnen, (we hebben ze allemaal gekend) moesten enkele dagen in de gevangenis doorbrengen. Doch die vrouwen hebben daar gezegende dagen doorgebracht. Ze hebben met elkander een predikatie gelezen en met elkander psalmen gezongen. Vooral Ka met nog een andere weduwe hebben voor hun eigen ziel daar zulke aangename dagen doorgebracht. Eigenlijk hebben zij geweend over het diepe verval van land en volk, dat het ook hun zonde was, dat er wetten werden opgelegd, die ingingen tegen Gods getuigenis. Daarna heeft de Heere hun harten zo verwijd en verblijd, dat zij met Paulus en Silas Gode lofzangen mochten zingen in de gevangenis.

Toen de conciërge kwam met de mededeling, dat zij weer naar huis mochten gaan, viel het hun tegen. De Heere was zo goed voor hun ziel geweest. Zij hadden ook geen zorg uitwendig. Zij kregen op tijd eten en drinken. Het was voor hen evenals wat vroeger Ds. Ledebouer had ervaren in de gevangenis in Leiden, waar hij was voor de Naam en de zaak des Heeren. Hij gevoelde zichzelf zo vrij vanwege de dadelijke tegenwoordigheid Gods in zijn ziel. Voor die vrouwen zijn het ook onvergetelijke dagen geweest. Zij mochten door Christus, het gezegende Hoofd der Kerk, een open toegang tot de troon der genade hebben.

Wat ik nu hier neerschrijf, is nu al zo vele jaren geleden, doch wij hebben als jonge man dit alles uit hun mond mogen horen. Is de Heere veranderd? Neen, Hij blijft dezelfde voor degenen, die Hem vrezen. Met zielsgenoegen heb ik deze regels mogen schrijven, ook voor ons opkomend geslacht, dat wellicht in hun leven nooit van zulke ervaringen en belevenissen heeft gehoord."

Voordat de tweede wereldoorlog uitbrak, is Ka zeer bezwaard geweest. Echter lag haar leven verklaard in Jesaja 26 vers 8: "Wij hebben in de weg Uwer gerichten U, o Heere! verwacht". Zij mocht geloven dat ze vóór het ergste kwam, in een "Hoog vertrek" gesteld zou worden.

Op 20 Mei 1941 is ze overleden. De laatste dagen zei ze, dat ze nog niet van alles los was. Hierbij bedoelde ze ook haar nichtjes, die zoveel bij haar kwamen. "Ik draag zo aan jullie", zei ze wel eens.

Tijdens één van zijn laatste bezoeken aan haar, vroeg ouderling Cijssouw: "Het gaat naar het einde, hoe sta je er nu voor"? Alle vrees was bij haar weggenomen, en ze zei: "Ik weet de dag van mijn dood niet, maar wat God doet dat is goed, Hij heeft me altijd verzorgd en zal dit nu ook doen".

In dit geloof is ze gestorven.

Ds. A. Visser uit Aagtekerke heeft ze begraven uit Jesaja 57 vers 1: "De rechtvaardige komt om, en er is niemand die het ter harte neemt; en de weldadige lieden worden weggeraapt, zonder dat er iemand op let, dat de rechtvaardige weggeraapt wordt voor het kwaad".

Ze heeft inderdaad niet meer moeten beleven, dat het dorp, de zeedijk en haar huisje gebombardeerd zijn en dat het gehele dorp door het water overspoeld is, zodat de Heere bevestigde:

Gij zult mijn kruis eindigen hier. Psalm 138

De brieven van Ds. Boone e.a. zijn echter door het water en het vuur niet beschadigd!

Willem Roelse

In verschillende brieven vraagt Ds. Boone de groeten over te brengen aan Willem Roelse. Hij was getrouwd met een halfzuster van Ka Flipse n.l. Johanna. Zij was de enigste dochter uit het eerste huwelijk.

In de notulen van de Ned. Herv. Kerk op 28 Januari 1892, staat vermeld dat ze ontslagen wensten te zijn van de rechten en plichten van deze kerk. Dit gelijktijdig met hun vader Pieter Flipse. Willem was vanaf 1904 gemeenteontvanger op het gemeentehuis. Van Willem Roelse is niet zoveel bekend. Hij was goed ontwikkeld voor die tijd, hij sprak weinig en waarschijnlijk was het een man die "van verre stond". Het gebeurde regelmatig dat hij een briefje naar Ds. Boone schreef.

In één van de brieven geeft Ds. Boone opdracht, om met de groeten, ook te zeggen dat hij Daniël 12:13 moest lezen:

"Maar gij, ga henen tot het einde, want gij zult rusten, en zult opstaan in uw lot, in het einde der dagen".

Hij is ca 54 jaar oud geworden, overleden op 12 Mei 1923.

Zijn zoon Lourens was op twintigjarige leeftijd, dood neergevallen. Ook het enige dochtertje Neeltje, was op tien jarige leeftijd gestorven. Zijn vrouw, die nu alleen overgebleven was, verteerde haast van verdriet en wenste rouwdragende te sterven.

Zij heeft een ziikamertje gekregen, in de woning van haar andere halfzuster Martina en

Boone. Zij was getrouwd met Johannes Houmes, een zoon van de hierna volgende Willem Houmes.

Volgens het lidmatenboek van de Geref. Gemeente is Roelse geen lid in Westkapelle geweest, mogelijk was hij nog lid te Aagtekerke.

Ouderling Willem Houmes

Willem Houmes is geboren op 19 Febr.1853.

In de notulen van de Ned. Herv. Kerk staat vermeld, dat hij op 14 Nov. 1890 tot diaken "benoemd" is. Deze benoeming heeft hij niet aanvaard.

Willem trouwde met Willemina Roelse, die geleefd heeft van 1855 tot 1891. Zij hadden drie kinderen n.l. Johannes, Adriaan en Abigaël. Niet lang na de geboorte van Abigaël is zijn vrouw gestorven op 36 jarige leeftijd, zodat hij al vroeg weduwnaar was. Voordat zij stierf zei ze Psalm 25:4 op:

*Denk aan 't vaderlijk meedogen,
Heer, waarop ik biddend pleit;
Milde handen, vriend'lijk ogen,
Zijn bij U van eeuwigheid.
Sla de zonden nimmer gâ,
Die mijn jonkheid heeft bedreven.
Denk aan mij toch in genâ,
Om Uw goedheid eer te geven.*

Een jaar voor haar sterven was de Heere hem voorgekomen met de woorden uit

later op zijn land werkzaam was en in de verte iemand aan zag komen, begreep hij met welke boodschap men kwam. Korte tijd hierna is hij naar Aagtekerke gaan lopen, om daar de kerkdiensten bij te wonen. In 1908 is hij daar ouderling geworden. In 1914 heeft hij een verzoek gedaan, om met medeweten van de classis, een gemeente te mogen stichten te Westkapelle.

Ouderling Houmes was uitdrukkelijk bepaald bij de dorsvloer van Arauna, waar later de tempel gebouwd is. Dit met betrekking tot de dorsvloer in zijn eigen schuur, waar de gemeente later samen kwam.

"En Gad kwam tot David op diezelfde dag, en zeide tot hem: Ga op, richt den Heere een altaar op, op den dorsvloer van Arauna den Jebusiet." 2 Sam. 24 vers 18.

Toen in 1926, de nieuwe kerk in gebruik genomen werd, is nog aangehaald, dat hij zo zeker van deze zaak was, maar ook de bestrijdingen welke hij hierover gehad heeft. Er waren al geruime tijd voldoende leden, maar de bestemde tijd was nog niet aangebroken.

Toen het dan zover was in 1921, heeft zijn zoon Johannes de schuur tot kerk verbouwd. De aangrenzende kamer deed dienst als consistorie. In de "spinde"(een diepe kast voor etenswaren) tussen de twee bedsteden, was in de achterzijde een opening gemaakt, waardoor men op de preekstoel kwam. Hoge eisen werden niet gesteld, want de mensen zaten op "deilen".(Brede planken welke als banken dienst deden.)

Houmes was niet zo gemakkelijk van karakter en bijzonder zegvrij.

Maar als hij te ver gegaan was, bracht de Heere hem weer op zijn plaats, met schuldbelijdenis voor God en mensen.

Hij is overleden op 3 Jan. 1929.

Tijdens de begrafenis heeft ouderling Cijssouw gesproken uit 2 Korinthe 5 .

In die tijd zijn er verschillende "steunpilaren" weggenomen, die eigenlijk voor een gemeente niet gemist kunnen worden.

De reeds genoemde zoon Adriaan, die geboren was in 1883, is later getrouwd met Maria Minderhoud en naar Aagtekerke verhuisd. Van zijn vijf kinderen is er maar één in leven gebleven.

Adriaan had hetzelfde karakter als zijn vader, driftig en opvliegend. Maar dit stond de Heere niet in de weg om hem op 64 jarige leeftijd nog in het hart te grijpen.

Begin Oktober 1954 heeft Ds. A. van Stuivenberg zijn intrede te Aagtekerke gedaan. Hij is in December reeds gestorven.

Toen Ds. van Stuivenberg enkele weken in Aagtekerke woonde, preekte hij over: Philippus en de Moorman. Dit was het middel voor Adriaan Houmes om hem te ontdekken dat hij een zwarte Moorman was.

Het was een grote verandering in zijn leven, het leek er op dat voor hem de "wereld verging", volgens zijn eigen zeggen. Adriaan werd herinnerd aan de kist met oude boeken op zijn zolder. Ook dit getuigde tegen hem, want daar zaten de "oudvaders" van zijn vader in. Daar heeft hij de laatste jaren van zijn leven altijd in gelezen.

Er is toen ook een hoop in zijn ziel geboren, waar Huntington van zegt, dat hij meent dat "de ziel dan de linie gepasseerd is".

Later werd hij wat dieper ontdekt. In die tijd werd hij tot zijn bemoediging er door de Heere Zelf aan herinnerd, dat zijn vader vertelde, dat hij mocht geloven dat er uit zijn nageslacht nog zouden worden toegebracht, in de avond van het leven.

Hij is in Mei 1965 in zijn slaap overleden, 78 jaar oud.

Adriaan Westerbeke

Adriaan is geboren op 10 Juli 1850. Zijn jong leven was volop in de wereld en in de zonde. Hij is op de Westkapelse kermis, krachtdadig in het hart gegrepen en werden zijn zonden ordentelijk voor ogen gesteld. Uiteindelijk is hij te Meliskerke onder de waarheid gekomen.

Begin van deze eeuw ging hij met Jan Faase, (de jongste zoon van de reeds eerder genoemde Jan Faase) elke zondag lopend naar Meliskerke. Hij was een man, die bij tijden de nood der kerk op zijn ziel gebonden kreeg.

In 1902 werd oefenaar G. H. Kersten daar beroepen. In de tijd van beroeping, toen ze weer samen naar de kerk liepen zei Jan Faase tegen hem: "Ik ben benieuwd wat Kersten met het beroep zal doen". Hierop zei de ander: "En ik geloof dat hij het beroep aanneemt". Waarop Jan weer zei: "Dat zou je zeker graag willen"?

Toen ging Adriaan verklaren, dat hij een hele nacht worstelingen met de kerk gehad had, maar toen de dageraad opging mocht hij met zekerheid geloven, dat Kersten het beroep zou aannemen, op grond van Jesaja 30:20: "Ik zal ulieden wel brood der benauwdheid en wateren der verdrukking geven, maar uwe leraars zullen niet meer als met vleugelen wegvliegen, maar uwe ogen zullen uwe leraars zien".

Toen ze in Meliskerke aankwamen vernamen ze al direct, dat Kersten het beroep aangenomen had. Ds. Kersten is later dikwijls bij hem geweest te Westkapelle, waar hij dan kinderen catechiseerde.

Zijn kinderen mochten niet naar school, omdat ze niet ingeënt waren tegen de pokken. Daarom leerde Ds. Kersten zijn dochters ook lezen en schrijven. Dit was voor Adriaan ook een uitkomst, want hij kon zelf ook niet lezen. Nu konden zijn twee dochters voor hem preken voorlezen. Hij had een sterke begeerte naar het zuivere Woord van God, wat in zijn gehele leven tot uitdrukking kwam.

In noodgevallen werd hij ook wel gevraagd om op begrafenis en leiding te geven, daar men veel achting voor hem had.

Een jongeman, Adriaan Hendrikse, die in de wereld leefde en op een begrafenis was waar Westerbeke sprak, is daarna met zijn werelds leven gebroken.

Adriaan Hendrikse is later met zijn dochter getrouwd; hij is later verschillende jaren koster geweest.

A. Westerbeke zijn lidmaatschap te Westkapelle ging pas in op 16 Febr.1925; het is haast niet in te denken, dat hij zo lang naar Meliskerke gelopen heeft. Adriaan heeft in zijn leven vele bestrijdingen gehad. Het gebeurde wel, als hij in de bedstede lag, dat hij de duivel op zich af zag komen tot vóór zijn bed. Dat waren zulke bange tijden voor hem, dat aan elk haartje een zweetdruppel hing.

Op een andere tijd werd hij weer in zo een hoge mate door de satan bestreden, dat hij in zijn schuur een touw zocht om zich van het leven te beroven, maar hij vond geen touw! Ook hier werd hij krachtig uit verlost, want hij had een Helper in die strijd. Toen hij weer in zijn schuur kwam begreep hij niet waarom hij kort daarvoor de touwen niet gezien had, die in zijn schuur hingen.

Tegen Pieter de Pagter verklaarde hij, dat er in zijn binnenste gezegd werd dat er voor hem geen plaats in de hemel zou zijn, daar hij niet kon lezen. Want van de personen welke daar mogen komen, staat geschreven een "nieuwe naam" te zullen hebben en zo sprak hij: "Ik kan die naam niet lezen".

Het antwoord van P. de Pagter was recht op zijn plaats. Hij zei: "Ik heb gelezen in Gods Woord: "Dat niemand deze naam kent, dan die hem ontvangt ", dus die naam moeten ze niet lezen, want die hebben ze gekregen".

Voor hem was het jaar 1930, op 21 Febr., het jaar dat " de staf desgenen die hem dreef verbroken werd" en dat voor altijd!!

Kort voor hij stierf kwam ouderling Sanderse nog bij hem. Adriaan vertelde dat zijn oog gericht was op de poort des hemels, welke hij reeds open zag gaan.

*De poorten schoon, kostelijk verheven,
Zijn des Heeren poorten voortaan;
De vromen tot deugden begeven
Zullen al 't zaam daardoor ingaan
Daar wordt Gij, Heer, van mij beleden,
Ende groot gemaakt van nu voort;
Want in mijn meeste tegenheden
Hebt Gij mij verlost en verhoord. Psalm 118:10.*

Voor hem mocht dit nú en voor ouderling Houmes het volgende jaar, in vervulling gaan.

Ouderling Hendrik Cijssouw

De andere ouderling uit de Geref. Gemeente van Westkapelle was Hendrik Cijssouw. In de schuur van zijn vader (achter de toren) hadden destijds verschillende predikanten, het Woord bediend.

Hendrik werd geboren op 2 Dec.1887. In zijn jeugd ging Hendrik de wereld in, tegen de vermaningen van zijn vader. Als bijzondere liefhebber van muziek was hij ook lid geworden van de opgerichte muziekvereniging. Hier genoot hij volop van. Er kwam echter een tijd in zijn leven, dat zijn ogen gericht werden naar de begraafplaats, aan de zijkant van hun woning. Hem werd afgevraagd: "Als je daar zelf eens zou liggen?" De rust werd hem toen opgezegd, omdat hij gebukt ging onder zware overtuigingen. Hij ging 's zondags nu ook met zijn vader naar Aagtekerke, om daar onder de waarheid op te mogen gaan. Toch viel dit in het begin ook niet mee, want daar onder de leesdiensten ging de pijn nog wat dieper in zijn hart, zodat hij een zakdoek in zijn mond stak, om het niet uit te schreeuwen.

Verder was hij een man van weinig woorden. Spoedig hadden ze hem te Aagtekerke toch in de gaten en is hij voor ouderling gekozen, dus met Willem Houmes. Vanaf 1921 hebben ze hun ambt voortgezet te Westkapelle.

Zoals reeds gezegd, was hij een liefhebber van muziek. Het was in de twintiger jaren, dat hij op een zaterdag, voor een vergadering, naar Goes moest. Toen hij daar liep stond hij ongewild plotseling tussen een joelende menigte, waar ook muziek gemaakt werd. Hier kreeg hij bij vernieuwing te zien wie hij geweest was, maar ook waar hij uitgehaald was. "En dit waart gij sommigen; maar gij zijt afgewassen." 1 Korinthe 6:11.

Dit ging met zulke sterke indrukken gepaard, dat hij de volgende morgen haast niet in staat was, om het openbare gebed te doen. Er lag toen een merkbaar beslag op de gemeente.

Omdat hij niet in de "boerendracht" was, maar wat zij noemden "domineeskleren", was hij nogal eens het mikpunt van drie jongens uit Westkapelle. Ze stonden hem op een zondagavond op te wachten, om hem scheldwoorden na te roepen. Vooral met betrekking op zijn ouderlingschap. Het greep hem zo aan dat hij zijn nood de Heere klaagde, met de bede of ze nog in het hart gegrepen mochten worden. Dit vragen werd echter direct afgesneden met die woorden: "Zij zullen hun dagen niet ter helft brengen". (Psalm 55)

Dat de Heere altijd een waarmaker van Zijn Woord is bleek ook hier. Reeds de daaropvolgende dag is er één dodelijk verongelukt, hij werd verpletterd onder een ijzeren plaat.

Een ander, welke alles had wat hij begeerde, schoot zich enkele jaren later door het hoofd.

Hij was een man die stipt en ordelijk was in alles wat hij deed. Zijn boeken met notulen getuigen hiervan. Het was zijn gewoonte om 's avonds nadat hij van vergaderingen kwam, de notulen nog in te schrijven.

Hij leefde samen met zijn zuster, wel wat afgetrokken, even buiten het dorp. Toch droeg hij ook aan de lasten der gemeente, waarbij als voorbeeld mag dienen, dat er ca. 1954 in de gemeente een meisje was van 16 jaar die ernstig ziek werd, zodat voor haar leven gevreesd werd. Toen hij dit vernam, werd dit bij hem opgebonden en mocht tot de genadetroon naderen, waarbij hij dadelijk geloof kreeg, dat zij niet zou sterven. Dit liet hij toen ook weten. Zij leeft nog!

Vele jaren heeft hij ook de S.G.P. in de gemeenteraad vertegenwoordigd. Zijn eerste raadsvergadering was op 2 Sept. 1919.

In zijn laatste levensjaar, was hij tijdens zijn voorgaan in de gemeente nogal eens ontroerd, wat hij anders niet zo was.

Ook liet hij tegen zijn mede ambtsbroeders wel eens merken, dat zijn einde aanstaande was. Met zijn zwak lichaam was hij, tot zijn eigen verwondering, op een zondag weer voorgegaan in de gemeente; nadat hij gecatechiseerd had, bemoedigde de Heere hem met de woorden: "Die de Heere verwachten zullen de kracht vernieuwen". Hij dacht toen weer aan te sterken, maar het waren maar enkele weken meer voor hij overleden is. De laatste zondag sprak hij met zijn catechisanten over de noodzaak om de Heere te vrezen en de straf die op de zonde zal volgen. Hij zei toen ook: "Als ik er niet meer ben, zullen je dan niet vergeten, dat je bekeerd moeten worden?"

Hij ging de laatste zondagen van zijn leven, vóór de kerkdienst begon, nog even bij de oude Sanderse aan. De laatste zondag toen hij weer bij hem kwam, waren ze beiden zeer ontroerd. Dit was vooral opmerkelijk, omdat dit bij beiden niet zo gebruikelijk was. In

diezelfde week nog is hij in zijn slaap overleden. Het was 18 Oktober 1957, het zelfde jaar als medebroeder, ouderling Sanderse overleden is.

Ouderling Aarnoud Sanderse

Aarnoud Sanderse, is geboren op 12 Febr.1877.

Ds. Lamain schreef destijds, dat er op dat dorp een man in het hart gegrepen was, die als het veulen van een woudezel geleefd had, maar de Heere had hem als een paard en een muilezel gebreideld met toom en gebit, volgens Psalm 32.

Dit moet dus A. Sanderse geweest zijn, in het begin van Augustus 1910.

De eerste zaterdag in die maand, werd een jonge buurvrouw van hem begraven, waar hij als "drager" uitgenodigd was. Hij was met zijn vrienden afgesproken, dat hij direkt na het terugkomen van de begraafplaats, naar de herberg zou komen, waar dan de eerst komende moest trakteren. Daarna zouden ze naar de Middelburgse kermis gaan. Maar

hij wist niet dat de pijl, welke hem in het hart zou treffen gereed lag. Ouderling A. Labruijère uit Aagtekerke, had de leiding op deze begrafenis.

Toen ze terug kwamen van de begraafplaats, ging Sanderse om een "onverklaarbare" reden mee naar binnen, waar Labruijère begon te spreken. De autoriteit van het Woord was direct zodanig, dat hij geen raad meer wist met zichzelf. Hij wist eigenlijk niet waar het vandaan kwam, maar gevoelde zich direct een groot zondaar.

Waar moest hij zich bergen ook voor de mensen die daar waren. Hij kon zich niet meer inhouden en stak daarom een stuk van zijn "buis"(jas) in zijn mond, om het niet hoorbaar uit te schreeuwen. Aan het eind van de middag, toen hij thuis kwam, bemerkte zijn vrouw al dat er wat aan de hand was. Hij moest nu wel wat zeggen. Resoluut als hij was, brak hij met zijn vrienden en zijn vorig leven, zodat al vlug gezegd werd op het dorp: "Aarnoud Sanderse is vroom geworden."

Door de kennisneming van zijn verloren staat, werden zijn lichaamskrachten zodanig afgenomen, dat hij in het najaar zijn werk op het aardappelland niet meer kon waarnemen. De nu hoogbejaarde Adriaan Lievense weet dit nog te herinneren, dat sommigen uit vijandschap al direct klaar stonden om te zeggen, dat hij te lui was om te werken.

Het was in datzelfde najaar, op het land, dat er voor zijn afgesloofde ziel, een mogelijkheid werd ontsloten, buiten zichzelf, dat hij nog zalig kon worden. Wat een gewaarwording was dit voor hem, de weg in de Heere Jezus werd hem ontsloten.

Direct vertelde hij dit, hij was resoluut, en voelde nu ook zijn krachten weer terug komen, om de grootste pakken te kunnen dragen.

Hij ging dit ook tegen de plaatselijke predikant van de Ned. Herv. Kerk vertellen. Deze was verblijd en zei, dat er voor hem wel een plaatsje in de kerkenraad was.

In de notulen van de kerkenraadsvergadering staat echter vermeld, op 26 Maart 1913, dat A. Sanderse verzocht heeft, om zijn bewijs van lidmaatschap, wegens overgang naar de "Oud Geref. Kerk" van Aagtekerke. De plaatselijke predikant liet hem echter niet zo gemakkelijk los en wenste hem eerst nog te bezoeken. Hij ging nu dus elke zondag naar Aagtekerke, waar Ds. Kieviet destijds de Geref. Gemeente diende. Zijn begeerte om hier lid te mogen worden, maakte hij spoedig bekend. Dit ging echter niet zo voorspoedig, want het was bekend dat hij ook wel eens naar Ds. Boone ging luisteren. Hij zou dit echter pas nalaten, als iemand kon aantonen, dat Ds. Boone geen geroepen leraar was.

Tussen de kerkdiensten door bleven de mensen uit Westkapelle, in de consistorie hun brood opeten. Nadat door een ouderling het gebed voor het eten gedaan was, werd Sanderse verzocht om te eindigen. Dit heeft hij lang geweigerd, omdat hij wel eens gehoord had, dat Gods volk uit het gebed kon opluisteren, wat er in het hart omging. Door het doorgaande ontdekkingswerk schaamde hij zich hiervoor.

Spoedig wist hij zich verbonden aan verschillenden van Gods ware volk in Aagtekerke. Zo ook aan Maatje Bimmel van ouderling H. Bimmel; zij was getrouwd met S. Maljaars. Maatje Bimmel leed aan een bloedziekte, die zich openbaarde na de geboorte van haar laatste kind. Zij was een bekommerde vrouw, welke evenwel de laatste jaren van haar leven veel liefdesuitgangen naar de Persoon van de Heere Jezus mocht ondervinden.

Haar zuster Pieterella was op 28 jarige leeftijd reeds overleden. Met haar had ze veel contact, ook wel per brief. Uit de brieven is op te merken, dat Pieterella meer mocht delen in de geloofszekerheid.

Toen het einde van Maatje naderde, was ze erg bezorgd in haar kinderen. Dit is echter bij het naderen van de dood geheel weggenomen, omdat ze er geheel van los gemaakt

Op de laatste dag van haar leven, in 1918, kwam Sanderse de latere diaken Piet Peene tegen, die tegen hem zei: "Heb je ook van Maatje Bimmel gehoord, dat het niet goed is met haar"? Hij antwoordde toen: "Ja en neen, ik heb het niet gehoord, maar ik heb ze gezien, voor de troon van God, bekleed met lange witte klederen; daarna kreeg ik mezelf weer terug, en ik stond op het zand der zee". Maatje werd 31 jaar oud.

Omdat Sanderse met zijn gezin in armoede leefde, trok zelfs de vrouw van burgemeester Viruly, zich dikwijls hun zorgen aan, door een helpende hand te bieden. Ze hadden toen nog kleine kinderen. Het laatste kind wat geboren is, hebben ze toen naar haar genoemd. Aarnoud zijn zorgen werden echter nog groter, toen zijn vrouw in 1922 stierf. Nu stond hij alléén voor het gezin.

In 1924 werd hij op tweetal geplaatst voor ouderling. Op zijn onbekwaamheid ziende was hij het hier niet mee eens en ging niet naar de ledenvergadering. Toch werd hij gekozen, maar het was voor hem totaal onmogelijk. Zijn vader was reeds gestorven toen hij twee jaar oud was, zijn moeder had het druk en hij ondeugend als hij was, ging zelden naar school. Dus kon hij van betekenis niet lezen, noch schrijven. Ondanks zijn tegenstand is hij toch ingewonnen om zijn verkiezing aan te nemen, door de woorden welke tot Mozes gesproken werden: "Wie heeft de mens de mond gemaakt"?

Zo is Aarnoud zijn ambtelijk werk begonnen; weldra werd hem ook opgedragen een begrafenis te leiden. Dit bezorgde hem dagen en nachten van benauwdheid. Hij kon het 's nachts op bed niet meer uithouden. Een van zijn huisgenoten zag hoe hij met de Statenbijbel zat en probeerde om de woorden te spellen.

De dag van begrafenis kwam en hij moest spreken, maar ook mocht hij spreken. Hij was zo vol, dat hij na terugkomst van de begraafplaats en nadat ze wat gegeten te hadden, geen gelegenheid meer gaf om de tafels leeg te halen. De Heere gaf te spreken, zodat hij tot half vijf zijn gemoed kon ontlasten. Toen zei hij: "Nu zal ik nooit meer wantrouwig zijn". Of dit uitgekomen is, zou later wel blijken.

Na zijn bekering begon Aarnoud in zijn gezin met het zingen van Psalmen, maar dat ging niet altijd zo gemakkelijk, omdat ze de verschillende melodieën niet goed kenden. Dan begonnen ze maar weer opnieuw, totdat het wel lukte.

Het preeklezen in de kerk heeft hem ook veel zorg opgeleverd. Zijn gebeden, ook in het openbaar, waren die van een oprecht gemaakte smekeling aan de genadetroon. Om dit te kunnen horen kwamen er wel mensen uit de omliggende dorpen. Zijn gebeden waren kort, trouwens hij was in alles haastig.

Ook onkerkelijke mensen op het dorp hadden ontzag voor hem. Een persoon welke eigenlijk nergens om gaf, drukte eens uit:

"Als er een hemel is, dan zal hij daar komen".

Toen in 1944 het gehele dorp gebombardeerd zou worden, gaf hij geen gehoor aan de oproep om het dorp te verlaten. Hij had zijn woning van de Heere gekregen en stond nu op zijn wachttorens om te horen welk antwoord hij zou krijgen.

Hij werd uitdrukkelijk bepaald bij Psalm 91:1

*Die in Godes bewaring sterk,
Zich begeeft onbezweken.
Die woont in een vast bollewerk;
Dies hij zeer wel mag spreken,
En zeggen bij zich 't aller stond:*

*Mijn burgt en ook mijn vaste grond,
Daar ik op hoop eendrachtig.*

Aan zijn dochter vroeg hij nog: "Wat betekent dit toch allemaal"? Hij zag tijdens het bombardement het kerkgebouw instorten, maar hij mocht in zijn woning blijven. Dat hij een man was, waar achting voor was, bleek wel uit het feit dat de dokter en de burgemeester Jhr. De Casembroot bij hem kwamen vragen, wat hij er nu van dacht. Ook Ds. A. Visser, van Aagtekerke kwam naar hem toe. Hij bezocht in deze moeilijke tijd de mensen op zijn paard. Daar gekomen zijnde hoorde hij hem zingen:

*Gij zijt toch mijn Koning van ouder tijd,
Die mij wilt en opentlijk kunt bewaren,
Als mij zware nood hier is wedervaren;
Gij hebt mij duizendmaal daarvan bevrijd. Ps.74:12.*

Toen Sanderse oud was, was hij wel eens wat in de war. De Heere had dikwijls in zijn leven gesproken, daarom werd hij ook nu van elk die hem kende verdragen. Toen hij tachtig jaar werd, kreeg hij nog bezoek van een bekende zielsvriendin Susan Olyslager, kosteres uit Meliskerke. Toen ze vroeg hoe het met hem was, vertelde hij dat het niet goed ging. Hij zei: "Ze zeggen van binnen, dat ik wel honderd jaar wordt en dat wil ik niet". Zij begreep hem en ging vertellen, van welke kant dit "zeggen" kwam, en dat het juist wel goed was, als hij begeerte had om te mogen sterven. Hij mocht haar bijvallen en er was die avond nog onderlinge verbinding om het werk Gods. Sanderse is éénentachtig jaar geworden en is overleden op 5 Nov.1957. Met achting wordt onder de oudere mensen nog over hem gesproken.

De twee diakenen, Jacob Minderhoud en Pieter Peene

Beiden zijn diaken geweest vanaf 1921. Jacob Minderhoud is geboren op 19 Aug. 1863. Hij trouwde met Willemina Louws. Van zijn geestelijk leven is niet veel bekend. Volgens zijn eigen zeggen, was het plotselinge sterven van een klein kind, bij de zuster van zijn vrouw Apolonia, het middel tot zijn verandering. In zijn gezin heeft hij veel mee gemaakt. Eerst is zijn vrouw gestorven. Hii had twee

De laatste was jaren hoofdverpleegster in het Middelburgse Gasthuis.

Willem was getrouwd, maar heeft zijn vijf kinderen en zijn vrouw door de dood verloren.

Zijn laatste twee kinderen Lourens en Willemina zijn in het bombardement van Westkapelle omgekomen, één van hen is nooit meer gevonden.

Willem en Marie hadden met de kerk gebroken, maar kwamen vóór de oorlog weer terug.

Na het bombardement hebben ze met zijn drieën ca. zeven jaar in Middelburg gewoond. Daarna zijn ze naar Westkapelle teruggekomen.

In hetzelfde jaar 8 Okt.1952 is Jacob Minderhoud overleden, door een hersenbloeding. Hij was toen 89 jaar oud.

Zijn zoon Willem, is het daarop volgende jaar plotseling aan een hartstilstand overleden.

Ook van de andere diaken P. Peene, is over zijn geestelijk leven weinig bekend; hij was hierin erg gesloten. Ieder die hem kende had echter achting voor hem.

Zijn burens waren wereldse mensen, maar zeiden bij zijn sterven: " Als er één in de hemel komt, dan is hij dat". Hij was een man waar men van op aan kon.

Ook waren er van Gods volk uit andere plaatsen, die hem regelmatig opzochten, o.a. Keetje de Visser-Moens uit Aagtekerke.

Door het bombardement van het dorp en van de kerk, had de gemeente niets meer overgehouden. Vanzelfsprekend waren er toen nogal wat behoeftige mensen in de gemeente. Omdat hij diaken was en ook graag in de behoeften voorzag, gevoelde hij zich buiten zijn bediening geplaatst. De nood was zò groot en er was totaal niks om uit te delen. Dit dreef hem naar buiten, naar de plaats waar de kerk gestaan had. Toen hij daar kwam vond hij tussen al de puinhopen een geldzak van de diaconie, die gevuld was met een behoorlijke hoeveelheid geld.

Wat was de man blij dat hij weer wat uit te delen had. Bovendien gevoelde hij zich opnieuw in zijn ambt bevestigd.

Het laatste jaar van zijn leven heeft hij samen met ouderling J. Westerbeke in bijna heel de gemeente huisbezoek gedaan. Dit deed hij op zijn eigen wijze, op de man af. Bij verschillende mensen was de indruk gewekt, of hij voor de laatste keer geweest was.

Pieter Peene werd geboren op 7 Dec.1885 en is overleden op 17 Mei 1954.

Hij reed op zijn fiets en werd onwel, het bleek een hersenbloeding te zijn. Hij was nog bezorgd of zijn eventuele schulden nog betaald zouden worden en is dezelfde dag gestorven. Hij leefde samen met een broer en nog een zuster op een aangename wijze. Het waren drie mensen welke gul waren voor een ander.

Cornelia Verstrate

Cornelia Verstrate werd geboren op 15 April 1860.

Zij trouwde met Pieter Willeboordse.

's Zondags ging ze ook lopend naar Meliskerke naar de kerk.

Ze was een vrouw, die zei waar het op stond, wat niet altijd in dank afgenomen werd. Ze had misschien juist daarom, niet zoveel contact met de anderen op het dorp. Wat echter

genade kennis aan het "nieuwe leven". Op een eerste Kerstdag mocht ze de weldaad beleven: "Dat u heden geboren is de Zaligmaker". Er werd wel van haar gezegd dat ze "door de wet, aan de wet gestorven was".

In het begin van deze eeuw, werd door ouderlingen uit Aagtekerke, bij haar in de keuken gecatechiseerd. Zij zat hier tussen de kinderen ook te luisteren.

In de dertiger jaren had ze veel indrukken van de aanstaande oordelen en het verval in de kerk. Ook ter plaatse had ze meegemaakt dat de Heere Zijn volk begon weg te nemen, omtrent 1930. Zij sprak toen vrij uit, dat ze een tijd verwachtte dat de Heere Zich weer zou terugtrekken van Zijn instellingen in haar woonplaats. Hierover is ze ook wel berispt, maar ze kon niet zwijgen, gedachtig aan de woorden: "Roep uit de keel en houdt niet in.. ." Jesaja 58:1.

Keetje was goed belezen, want ze had voor die tijd nogal wat boeken, zoals B. Smytegelt, Th. Watson e.a.

Met P. Waeyhaert, die toen reeds een auto had, ging ze wel eens naar sommige dorpen in Zuid Beveland, Gods volk opzoeken.

Als gevolg van een hersenbloeding, is ze op 19 December 1939 overleden. Op haar begrafenis heeft ouderling Cijssouw gesproken over 2 Korinthe 5.

Ook zij heeft ervaren met David in Psalm 119:120 : "Het haar mijns vleses is te berge gerezen van verschrikkingen voor U, en ik heb gevreesd voor Uwe oordelen".

Zij heeft de oorlog, het bombardement en het water dus niet meer mee moeten maken. "Ze zullen de moeiten vergeten, harer gedenkende als de wateren die voorbij gegaan zijn". Job 11:16

Neeltje de Witte

Neeltje de Witte werd geboren op 8 Aug.1883. Zij was getrouwd met Pieter Daane maar hadden geen kinderen.

Ze was nog maar 2 of 3 jaar oud toen haar moeder reeds bemerkte, dat haar kind anders was dan de anderen. Omdat ze zelf niet godsdienstig waren nam ze op zondag, haar op

dat ze verkeerd deed om op zondag weg te gaan. Ze ging toen gelijk terug, waarbij ze opmerkte: "Van je woorden krijg ik dikwijls koude rillingen".

Toch zou het nog tot haar vierentwintigste jaar duren, voor de Heere krachtig met haar doorwerkte. Omdat haar opvoeding dus ongodsdienstig was ging ze ook nog wel naar de kermis. Ook werkte ze in een café waar A. Sanderse in zij "eertijds" ook assisteerde op kermis e.d. Haar verandering was enkele jaren vóór die van Sanderse.

Toen ze tegen de Herv. Ds. Aalders ging vertellen, dat ze in het vervolg naar Aagtekerke zou gaan naar de kerk, vond hij dit erg jammer. Hij had n.l. gezien dat er wel eens bij haar een traan viel en dat miste hij zo in de gemeente. De dominee had een bekeerde vader of moeder gehad, en preekte wel rechtzinnig, zo in het voorgaande ook reeds gebleken is.

Toen ze naar Aagtekerke ging was het haar sterke begeerte, dat haar man ook mee zou gaan, maar deze voelde daar niks voor.

Toen ze op een keer weer vroeg weg moest om naar de kerk te gaan en hij nog op bed lag, riep ze tegen hem: "Ik laat mijn bijbel wel thuis", waarop hij dan riep: "Toch niet voor mij zeker"?

Toen ze in de kerk zat kreeg ze de belofte dat haar man ook zou komen. Of het op deze dag of een andere dag was, is niet bekend, maar toen ze een keer de kerk uitging, zag ze haar man op de achterste bank zitten. Hij kon het thuis niet meer uithouden en was omdat hij zich schaamde om over de normale weg te lopen, dwars door het land gegaan, waarbij hij dan dikwijls over sloten moest springen, maar was toch in de kerk aangekomen.

Ze had een stipte levensopenbaring en sprak ook vrijmoedig met andere mensen, maar moest er nog achter komen dat haar gerechtigheden als een wegwerpelijk kleed waren.

Verder had ze veel bezoek van Gods volk uit Walcheren, Keetje Moens en vele anderen, want zelf kon ze later niet meer weg. Vanaf haar vijfenveertigste jaar is zij een ernstige reumapatiënt geworden en moest de laatste jaren van haar leven van haar bed in de stoel gezet worden en andersom.

Omdat zij niet meer naar Ka Flipse kon, kwam deze nu zelf naar haar; wanneer Ds. Heikoop dan naar gewoonte dankdag kwam houden, kwam hij samen met Ka naar haar toe.

Ook kreeg ze veel bezoek van ouderling W. Houmes en diaken P. Peene. Dit was voor sommigen een reden om haar op dit voorrecht te wijzen.

Hierop antwoordde ze dan: "Dat is wel waar, maar je weet niet hoeveel klappen ik al gekregen heb, tijdens onze gesprekken".

Het is ook een keer geweest, niet zo lang voor het te houden Heilig Avondmaal, dat Houmes haar bezocht. En zoals wel meer voorvalt, in de tijd van voorbereiding, probeerde de satan ook zijn klauw er tussen te krijgen.

Houmes zette zich op een stoel en keerde zijn pijpje om, zodat de as op de schone vloer viel. Dit viel bij haar verkeerd, waarop hij weer te kennen gaf, dat ze zich over zulke onbelangrijke dingen niet zo druk moest maken in de voorbereidingstijd. Het slot was, dat ze met woorden van elkaar weggingen.

Het duurde echter bij allebei niet lang, of ze werden schuldenaar voor elkaar gemaakt. Het was dan ook geen vraag, wie de eerste zou zijn om het goed te maken vóór de zondag aangebroken was.

Omdat zij toch nogal eens in de liefde mocht delen tijdens de bediening van het H. Avondmaal, zei ze dan tegen Pieterella Clarisse, die door de bestrijdingen dan niet aan kon gaan: "Ik begrijp niet dat je op je plaats kon blijven zitten".

Op het laatst van haar leven, zei haar nichtje, die hoe jong ze ook nog was, haar veel verzorgde: "Het is voor tante niet erg als ze moet sterven". Hierop antwoordde ze dan: "Ja, maar met wat geweest is kan ik het niet doen, ik heb het Licht nodig".

Haar lichaam was totaal afgebroken en zij sprak op het laatste ook niet veel meer. Toen genoemde nicht haar even uit bed hielp is ze gestorven, op 7 Febr. 1943.

Op de dag van haar begrafenis is door ouderling Sanderse gesproken uit 2 Korinthe 5 en door ouderling Cijssouw uit Openbaring 14. Haar leven was geweest:

*Als een hert gejaagd, o Heere,
Dat verse water begeerd.
Alzo dorst mijn ziel ook zeere
Naar U mijn God hoog geëerd,
En spreekt bij haar met geklag:
O Heer! wanneer komt die dag,
Dat ik toch bij U zal wezen.
En zien Uw aanschijn geprezen. Psalm 42 vers 1*

Jacoba Faase

Zoals reeds opgemerkt, ging Jan Faase begin van deze eeuw, met anderen naar de kerk

Hij was dus de jongste zoon van Jan Faase welke naar Middelburg liep met zijn vrienden. Ook hij had een zoon die Jan heette, die later te Westkapelle koster geweest is. Zijn dochter Jacoba, die dus een zuster van de koster was, ging ook mee naar Meliskerke. De overigen uit het gezin gingen naar Aagtekerke.

Jacoba en haar zuster waren bij de eersten welke door Ds. Franssen gedoopt zijn, nadat de gemeente van Meliskerke geïnstitueerd was in 1891.

Jan Faase is zelf op 14 Oktober 1945 overleden, nadat hij de laatste jaren van zijn leven tot enige ruimte gekomen was.

Op zijn sterfbed sprak hij blij te zijn het ellendig lichaam der zonde en des doods af te mogen leggen.

Zijn dochter vroeg hem of zijn hoop daarop gevestigd was. Hij antwoordde: "Ja, maar als de allerminste".

Jacoba had te Meliskerke regelmatig contact met haar nicht, de bekende Susan Verhage, (later getrouwd met J. Olijslager) aan wie ze met geestelijke banden verbonden was. Susan haar moeder was Willemien Faase. Ze waren samen rijk begenadigd.

Jacoba was op 29 September 1890 geboren, en mocht als jong meisje van vijftien jaar, de keuze des harten doen, om liever met Gods volk kwalijk gehandeld te worden, dan de genietingen der zonde te hebben.

Later is ze getrouwd met Pieter Lievense, uit de Noordstraat. Ze was schuchter van karakter en sprak niet veel. Het gebeurde wel, omdat ze niet weg kon, dat ze haar ondervindingen op papier schreef, dit in een papieren zak deed, deze met een paar steken dicht naaide en door een van de kinderen liet bezorgen bij haar schoonzuster, Pieterella Faase-Clarisse. Deze verstond haar wel, zo later nog zal blijken.

Jacoba had een nierziekte en heeft de laatste twee jaar van haar leven op bed doorgebracht. Echter heeft ze in die tijd een duidelijk getuigenis af mogen leggen, van de hoop die in haar was. Met het oog op die verwachting was de Heere haar voorgekomen uit Psalm 43:4,

*Daar zal ik dan vrijmoedig wezen
Om tot Gods altaar vrij te gaan,
Tot God, die mijn vreugd is geprezen,
En mijn geneugte uitgelezen;
Dies zal ik vrô de harpe slaan,
En prijzen nu voortaan.*

Ouderling Sanderse bezocht haar veel, want hij had een sterke binding aan haar. Hij mocht dan soms ook zelf delen in die zelfde blijdschap en liep dan wel zingende over de straat naar huis. Omdat ze zeer zwak geworden was, werd ze er wel op gewezen om toch niet zoveel te spreken. Hierop zei ze: "Als de Geest in de raderen is, wie kan dan zwijgen"? Vóór haar sterven werd ze teruggeleid naar vijftien jaar geleden, toen ze bepaald werd bij Psalm 138:4,

*Als ik door angst en tegenspoed
Ben in kleinmoed,
Gij mij verkwikket;
Ook tegen mijn wreedsten vijand
Uw rechterhand
Mij hulp toeschikket
Gij zult mijn kruis eindigen hier:*

*Zijt Gij gestadig;
Het werk Uwer handen zult Gij
Volvoeren vrij,
O Heer genadig.*

Ook hierin is de Heere een waarmaker van Zijn Woord geweest en heeft ze als Hiskia, die vijftien jaren er nog bij gekregen.

Op 10 Juli 1942, is ze op tweeënvijftigjarige leeftijd overleden. Haar hele leven kon ze niet doorbreken om deel te nemen aan de bediening van het Heilig Avondmaal, uit onwaardigheid, maar nu mag ze aanzitten met Abraham, Izaäk en Jakob, aan de tafel van de bruiloft des Lams. Korte tijd na haar sterven, kwam genoemde schoonzuster, haar dochter op straat tegen en vertelde haar: "Ik heb je moeder gezien, voor de troon van God, tussen de leraars".

Op 20 maart 1890, werd Pieterella geboren. Ze is later getrouwd met een broer van de bovengenoemde Jacoba Faase, n.l. met Pieter Faase.

In de kerkenraadsnotulen van de Ned. Herv. Kerk staat vermeld bij 9 juli 1917: Pieter Daane en Pieterella Clarisse, verzoeken als lid van de gemeente "geschrap" te worden. Het was in de dreiging van de eerste wereldoorlog dat het werk van God in haar begonnen is; door welk middel is niet meer bekend.

Vanaf deze tijd ging ze met haar a.s. schoonzuster ook elke zondag naar Meliskerke. Ze namen dan een zakje brood mee om dit tussen de diensten op te eten.

Zij was een zielsvriendin van Ka Flipse en was met geestelijk banden aan haar verbonden. Overeenkomstig de taal van Groenewegen in zijn: "Lofzangen Israëls waaronder de Heere woont".

*Zoete banden die mij binden
Aan des Heeren lieve volk.
Wis zij zijn mijn hartevrienden,
Hunne taal, mijn harte tolk.
't Zijn de kindren van mijn Vader
En van 't zelfde huisgezin.
Wij verstaan elkander nader,
Dan de band van 't aardse min.*

Zij was één van die vrouwen, welke gevangen gezeten hebben, omdat ze weigerden te gaan stemmen. Samen met Ka Flipse en Leuntje Gabriëlse, echtgenote van Willeboord Westerbeke. Ze betaalden de boete niet, want wie dat betaalde bekende daarmee zijn schuld. Zij hadden zich in deze zaak niet schuldig gemaakt aan het Woord van God.

Dikwijls zocht ze haar vriendin op, waarbij het natuurlijk niet altijd "levendig" was. Ze zei dan wel: "Ik hoor het al, het is hier ook niks, ik ga maar weer weg"; maar ze kwam ook spoedig weer terug, soms dezelfde dag nog. Het was een oprechte christin met Godskennis en zelfkennis en wars van alle gemaaktheid.

Ook kreeg ze regelmatig bezoek van Keetje de Visser uit Aagtekerke, die te Westkapelle verschillende geestelijke vrienden en vriendinnen had.

Het leed is haar ook niet gespaard gebleven. Haar man en één zoon zijn in de oorlog om het leven gekomen. Een andere zoon is op een landmijn gereden, wat hem het leven gekost heeft.

Intussen was er voor haar niet veel meer overgebleven, buiten twee overgebleven zonen, wat haar nog aan de aarde verbond. Er bleef voor haar alleen over, na al haar wederwaardigheden en benauwdheden:

*Opdat ik nog eens aanzien mag,
Uw heerlijkheid, na dit benauwen;
Zo ik die lieflijk te aanschouwen,
In Uwen schonen tempel plag.
Want veel beter is Uw genade,
Dan 's mensen leven zelfs hier is
Daar zal ook mijnen mond gewis,
Uwen lof zingen, vroeg en spade. Psalm 63:2*

Maar de dagen van haar treuring zouden een einde nemen.

Op 27 Febr. 1952 brak de dag aan. waarvan geschreven staat in Openbaring 7:14. "Deze

gewassen, en hebben hunne lange klederen wit gemaakt in het bloed des Lams. Daarom zijn ze voor den troon en dienen Hem dag en nacht in Zijnen tempel".

Wat zal dat een wonder geweest zijn! "Want Ik ben hongerig geweest en gij hebt mij te eten gegeven, enz.. Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden zeggende: "Heere wanneer hebben wij U hongerig gezien en gespijzigd"?

Zij zijn zich niet bewust wat ze gedaan hebben, vandaar het wonder, maar ook het onderscheid met hen, die met zichzelf naar voren komen zeggende: "Wij hebben in Uwen Naam gegeten en gedronken, enz." Matth.25. Daar zal de eeuwigheid voor nodig zijn, om dat te bewonderen; die vrije gunst, die eeuwig Hem bewoog.

Pieter de Pagter en Jan Brasser

De naam van P. de Pagter is ook genoemd in het voorgaande stukje van Adriaan Westerbeke. Vandaar nog enkele regels over hem.

Pieter was bevriend met Jan Brasser en ze waren beiden "zoekende" mensen.

De eerstgenoemde was uit het gezin alleen overgebleven. Omdat ze nergens aan deden, bezocht hij ook de jaarlijkse kermis. Toen hij op een keer het huis uitging om daar weer naar toe te gaan, is hij door innerlijke overtuigingen weer teruggekeerd, naar zijn woning. Zo is de radicale omkeer in zijn leven gekomen.

Omdat hij goed kon lezen en schrijven, heeft hij dit ook niet nagelaten. Veel zaken had hij in een dik schrift opgeschreven, op rijm. Dit is helaas met het bombardement verdwenen. Ook hij was zeer schuchter om wat van zichzelf te vertellen, hoewel hij bij ogenblikken wel eens van een hoopje getuigde.

Volgens de kerkenraadsnotulen van de Geref. Gemeente stond hij in 1924 op tweekant voor ouderling met A. Sanderse, de laatste is toen gekozen. De Pagter is later koster geworden. Hij had liefde en achting voor het volk van God. Dit kwam ook uit in zijn leven en handelen.

Het was de gewoonte op het dorp dat er in November bij velen een varken geslacht werd. Ook hij had deze gewoonte. Een van zijn kinderen stuurde hij dan met een stukje leverworst naar verschillende van het volk des Heeren. Zijn zoontje die dit moest bezorgen vond dit toch wel jammer, omdat er altijd zo weinig leverworst was en hij het zelf ook zo lekker vond. Maar zijn vader stond er op en hij kreeg nog wat voor zijn moeite, van die mensen.

Pieter was geboren op 23 Dec.1871 en is overleden op 12 Febr. 1952, aan een hersenbloeding.

Van zijn vriend Jan Brasser is niet veel bekend, want hij was nogal teruggetrokken. Hij was nauwgezet in zijn levensopenbaring, maar meer voor zichzelf als voor een ander.

Als er een predikant op het dorp was, kwam hij na de dienst ook nog altijd, om wat te horen. Zelf zei hij dan soms alleen wat, als iedereen vertrokken was. Hij was niet altijd zonder hoop. Jan was een van de weinigen, die met het bombardement van het dorp, ter plaatse gebleven zijn.

Zijn geboortedatum was op 24 juli 1886 en hij is overleden op 28 juli 1960.

Janis Westerbeke, de voorzanger

Janis Westerbeke was tijdens de mobilisatie van 1914, naar de Geref. Gemeente van Aagtekerke overgegaan. Hij was toen reeds getrouwd met Leuntje Heijt.

Toen er nog geen orgel in de kerk was, heeft hij de gemeente gediend als voorzanger. Hij had een heldere stem gekregen en vond het later ook niet erg als het orgel wel eens weigerde.

In 1945 was zijn dochter Piernella, bij de geboorte van het eerste kind overleden. Zij was gehuwd met Jan de Pagter, een zoon van de reeds genoemde Pieter de Pagter.

Dit was voor hem een keerpunt in zijn leven, hoewel hij reeds een onberispelijke levenswandel had.

Toen hij gebukt ging onder Gods bezoekende hand, werd hij in de middelijke weg bemoedigd, door genoemde P. de Pagter, die toen zei: "En alle kastijding, als die tegenwoordig is, schijnt geen zaak van vreugde, maar van droefheid te zijn.. enz." Hebr.12 vers 11.

Janis Westerbeke sprak zich moeilijk uit over zijn geestelijk leven. Hij was in de tijd van overtuiging bepaald bij de woorden uit Micha 7 vers 7: "Maar ik zal uitzien naar den Heere".

Ouderling Houmes had altijd in het voorgaan van de gemeente indruk op hem gemaakt. Toen hij oud geworden was kwamen de woorden nog al eens terug die jaren geleden door Houmes gebruikt werden: "Alleen ken uw ongerechtigheid, dat gij tegen de Heere uw God hebt overtreden". Jer. 3:13.

In 1947 werd hij voor ouderling gekozen. Dit is hij ongeveer vijftien jaar geweest. Echter valt dit buiten de hier omschreven periode.

De laatste jaren van zijn leven gingen zijn gedachten achteruit. Hij was toen regelmatig zijn petje kwijt; dit lag in zijn schuurtje, want daar werd hij n.l. wel eens gevonden, op zijn knieën!

Hij is 24 Mei 1885 geboren en overleden op 25 Okt. 1969.

Veel meeleven ondervond de familie Westerbeke van de buurvrouw, Jakomina Schout-Marinussen. Zij ging eerst naar de Geref. Kerk. bij Ds. v. d. Ende, die het jammer vond dat ze naar de Geref. Gemeente overging.

Het was er voor haar niet meer uit te houden, want ze werd daar opgebouwd. De Heere was met haar een afbrekende weg begonnen, door haar te overtuigen van zonde, gerechtigheid en van oordeel.

Zij kreeg een gebedsleven. Toen in 1945 de dochter van de burens, Piernella de Pagter-Westerbeke, op jonge leeftijd overleden is, dreef dit haar ook naar het verborgene. Zij werd bepaald bij Matth.20 vers 15: "Of is het mij niet geoorloofd met het mijne te doen wat ik wil?"

Door het bombardement van het dorp is ze nog enige tijd in Utrecht geweest. Op 89 jarige leeftijd is ze bij haar zuster te Zoutelande overleden.

Dienstboden uit Westkapelle

In de vorige eeuw waren er veel meisjes uit Westkapelle die naar een andere plaats gingen werken, als dienstbode. Zij gingen dan naar Middelburg of ook wel naar Domburg.

Zoetje Janisse was één van die meisjes, die naar Domburg ging.

Zij was geboren in 1794 en was een dochter van Janis Janisse en Adriana Huibrechtse.

Na een van de eerste diensten die Ds. Ledeboer te St. Jan ten Heere vervulde, heeft Zoetje Ds. Ledeboer gesproken.

Omdat zij maar één oog had, maakte de dominee de opmerking tegen haar: "Het is beter maar één oog hebbende in het koninkrijk Gods in te gaan, dan twee ogen hebbende in het helse vuur geworpen te worden". Markus 9:47

"Daar kan ik wel wat van vertellen", was het antwoord van Zoetje, waarna ze vertelde wanneer en hoe ze door de Heere opgezocht was. Door het werk Gods was zij aan de waarheid hartelijk verbonden.

Op 8 Mei 1828 was ze getrouwd met Jacobus de Priester. Zij waren de overgrootouders van A.de Priester uit Middelburg.

Susanna Copoolse en **Willemina Braam** gingen als jonge meisjes naar Middelburg.

Omdat ze in de wereld leefden gingen ze daar in hun vrije tijd naar het Schuttershof om te dansen.

Terwijl ze tussendoor even in de tuin van het gebouw wandelden, zag Susanna plotseling de hel voor haar geopend. Gelijktijdig kreeg ze een indruk dat zij daar altijd zou moeten blijven, als ze niet bekeerd werd.

Dit gezicht werd voor de beide meisjes het middel tot hun bekering.

Nu gingen ze een andere weg, want ze werden begerig naar de instellingen des Heeren.

Op weg naar de kerk werden ze een keer bespot door een vrouw.

"Ik heb dit Boven aangegeven" zei Susanna tegen haar vriendin. De volgende week is die vrouw al gestorven.

Ze gingen ook op reis naar Stavenisse om het volk van God te bezoeken.

De veerboot van Middelburg naar Tholen werd door een zware storm overvallen. Susanna kreeg geloof dat ze veilig aan land zou komen. Omdat de veerboot, door de storm in een verkeerde richting gedreven werd, vroeg ze om met de sloep aan land gebracht te worden.

Zodra de sloep in het water kwam ging de wind liggen en ze werd over een vlakke zee naar Stavenisse gebracht.

6. BRIEVEN VAN Ds. L. BOONE AAN KATHARINA FLIPSE

1

Terneuzen, 15 Jan. 1904

Waarde vriendin, vriend en broeder,

Sions grote Koning zij u een sterke toevlucht door den Heiligen Geest en onze Voorbidder bij de Vader.

Heden vrijdagavond, uw pakket, in gezondheid ontvangen.

De eerste zaak is, dat u denkt, dat ik blij was, dat u wegging.

Ja, het zijn allen geen goede leidslieden die binnen in ons zijn. Ik was niet blij, maar ach, ik dacht, het is bij Ka treurig.

In de tweede plaats dacht ik 14 Febr. te Aagtekerke te zijn.

Verder, wat u mij in de weg gelegd heb weet ik niet, ik ben van niets bewust, maar mocht ik er eens aan ontdekt worden, dan zal ik het laten weten.

Elisabeth spreekt elke dag over u en over uw vader. U bent nog bedankt, dat u ze wilde hebben tijdens mijn overkomst uit Terneuzen.

Met mijn vertrek, heeft het echte volk zeer veel spijt van. Vooral Dekker en zijn vrouw en bij Pieterrella.

Maar de Heere regeert, want op St. Philipsland is er blijdschap.

Ik ben er met mijn vrouw geweest en heb op maandagavond nog gesproken in de kerk, de oude P Ingelse was onder het gehoor.

Te St. Philipsland is het huis voor ons al klaar.

Wij denken 21 Febr. afscheid te nemen, of 28 Febr. dat is nog niet bepaald, maar ik denk eind van de maand.

Onze vraag aan u is, of Tine zou mogen blijven tot wij weg gaan en of ze dan mee mag naar St. Philipsland, dan kan ze ons helpen. Zij kan bij het afscheid zijn en daar de intrede horen. Tevens kan ze ons behulpzaam zijn.

De kosten zullen wij wel betalen. Als ik dan naar Middelburg kom, dan breng ik haar mee. Het is jammer dat u niet later gekomen bent, dan had u mee kunnen gaan, maar dat is nu voor Tine.

De kousen zijn goed, de vijfenzeventig cent zullen wij aan Tine meegeven. Wat u hebben moet voor het overige, moet u nog maar eens schrijven. De babbelaars hebben wij gedeeld met Dekker en het snoep voor de kleinste en grotere.

Geertruida is naar Borssele toe, van woensdag tot zaterdag en Tine zal ook wel eens naar Borssele gaan.

Nu, P. Flipse, mag uw dochter zolang bij ons blijven en meegaan? Wij zullen ze dus weer in Middelburg brengen. Daar valt u dan buiten Kaatje.

Dinsdag gaan we met Dekker en Tine naar Axel. Mocht de allerhoogste God en Koning ons vergezellen en het met Zijn zegen bedauwen, tot opbouw der gemeente.

Als wij maar onder behandeling van die Medicijnmeester zijn, dan zullen wij niet sterven.

Een haas kan nog een been breken, maar een worm niet, want die heeft er geen. Een oudvader zegt: "Gelukkig die dezen weg houdt".

Met kerstdag waren wij in de kerk zo bedeed met de liefde Gods, dat er veel volk schreedde. Ik heb vele malen gesproken, maar nu is het einde dat wij zullen scheiden.

maar ik wil toch alle hulp blijven geven aan de gemeente van Terneuzen. Dirk Dekker is nu diaken geworden.

O, dat wij maar des Zaligmakers eigendom mochten worden, want velen worden overtuigd en vallen in een weg van zedelijkheid en blijven daar, tot aan de poort des hemels. Ze zijn toegekeerd tot de waarheid, zonder kennis aan de Verlosser.

O, dat wij eens in de banden en de schroeven mochten komen en het niet meer goed kon worden, als alleen in Hem.

De haven opent zich voor schipbreukelingen. Alleen die Hem op zijn schip heeft, die vaart om niet.

Nu Flipse, denk er aan, dat de banden der zonde nooit los gaan als door verootmoediging en vernedering.

De groeten van mij, mijn vrouw en kinderen en van uw dochter Tine, aan allen.

Uw dienstwilligen dienaar en vriend,

L. Boone

2 Terneuzen, 18 Febr. 1904

Waarde vriendin, met uw vader en broer,

De Allerhoogste God en Koning zij u en de uwen genadig.

Hij schenke Zijn genade aan genadeloze, licht aan de blinde en leven aan de dode. Het is toch alleen Zijn werk om de blinden het gezicht te geven, de doden op te wekken, melaatsen te reinigen en ziekten te genezen. Nu moeten wij onderzoeken, of wij een van die ongelukkigen zijn. Die hier een recht gevoel van heeft en geloven mag dat hij onder behandeling van Hem is, die zal niet meer omkomen.

Wij zijn allen nog redelijk gezond, door 's Heeren goedheid, hetwelk wij van u ook hopen.

Zondag zijn wij met een hoop volk naar Hoek geweest, ook Tine, Neeltje, onze Trui, Dominicus en nog meerderen. 's Avonds weer naar huis, waar wij om half 10 aankwamen.

Woensdagmiddag en avond, moet ik te Borssele spreken, waar ik en mijn vrouw, vrouw Donze, Neeltje en Dekker op de boot waren en het zo stormde, dat hij niet aan de wal kon komen te Vlissingen. Toen weer terug, maar het lukte niet, daarna terug naar Terneuzen en niet gepreekt.

Vrouw Donze en mijn vrouw waren zeeziek, maar Neeltje niet hoor.

Alles is bij ons overhoop, manden en kisten staan klaar. Ach, stonden wij zo klaar voor de eeuwigheid om te vertrekken.

Zondagmiddag om 2 uur wens ik mijn afscheid van de gemeente te nemen. Misschien maandag of dinsdag weg, nadat het schip geladen is. Dan ben ik 28 Febr. in St. Philipsland.

Dan op 6 Maart in Middelburg. Zaterdag 5 Maart komen we met de sneltrein om half 12 in Middelburg aan. Met Tine komen we dan naar huis. Alles zo de Heere wil en wij leven.

Neeltje, die liep maar over het dek van het schip, maar die kon niet over boord, zegt ze. De groeten nog van haar.

De Heere lere ons waken en bidden.

De groeten van ons allen, uw vriend.

L.Boone

De groeten aan uw vader, broer en de familie van ons allen.

Tine is twee of drie dagen bij Dekker geweest, maar nu weer bij ons. Vrouw Willemse heeft die looper ontvangen en hij was goed. Zij heeft hem betaald.

Dinsdag is Tine met mijn vrouw en Neeltje naar De Knol geweest, bij Tollenaar, die vrouw is weer ziek.

Hiervóór hebben wij te Axel gesproken.

O, ja Ka, als uw zuster u eens vóór ging, wat zou u dan denken, want u was de eerste. Maar vele eersten zullen de laatsten zijn.

Ja, Gods genade valt vrij, het is om niet aan verlegenen, aan een verzonidigd schepsel.

Nu zijn wij dikwijls te goed voor de hel en te slecht voor de hemel.

Hierbij zal ik het nu maar laten, want mijn schrijven kan u toch niet baten, maar mocht het eens wezen, een bloemetje om aan te ruiken. De blinde ruikt alleen de geuren, al ziet hij niets van zijn kleuren.

De haven opent zich voor schipbreukelingen alleen.

*Maar die Zijn schip nog heeft,
Die vaart en recht om geen.
Hoe hoger dat de droefheid rijst,
Hoe eerder Godes hulp verschijnt.
Hij weet alleen maar troost en raad,
Als 's mensen hulp ten einde raakt.*

Nu heb ik voor Tine geschreven en daar hebt gij, uw vader, broeder en familie de groeten van. Zij kan het nogal gewoon worden. Daar valt u buiten Ka, maar als u er nu eens voor eeuwig buiten valt?

Gekrookte riet, voor u is nog de verzekering niet.

Nieten en nullen, die zal God vervullen.

Hoe feller de brand, hoe eerder uit het vuur.

3

St. Philipsland, 20 Sept. 1904

Waarde vriendin,

De Heere God zij u tot een toevlucht, Hij is een hoog vertrek voor de verdrukte.

Heden uw brief ontvangen en daaruit vernomen, dat het alles nog wel is en dat ook de koe beter is. Nu wat heeft het bij u achter gelaten?

Bij ons is ook alles nog wel. Wij hebben vrijdag voorbereiding en zondag bediening van het H. Avondmaal gehouden. Het was met vrede, ja het was nog goed voor ons, maar Mientje Geense was er niet.

Vandaag komt Liza naar hier, want in Terneuzen is het kermis.

Ik wens zondag op Krabbendijke te zijn en 2 Okt. te Oostkapelle.

Ja, daar wens ik te zijn bij leven en welzijn. Hij heeft maar te zeggen als die hoofdman: "Ik heb ook dienstknechten en zeg tot dezen, gaat en hij gaat en tot een ander komt en hij komt".

De Heere zal Sion troosten en Hij zal al haar woeste plaatsen troosten. De woeste plaatsen zijn die, welke nog niet bewoond waren. O, de eeuwige wijsheid Gods is de oorsprong, waaruit de oorzaak, waarom de weg en waardoor het onderwerp getrokken

O, al moest hij met de drie helden door een leger heen breken om water te scheppen uit die lieflijke Bornput en mocht het dan eens uitgieten voor het aangezicht des Heeren. Hoe leger ik maar mag zijn en hoe armer en lager ik maar mag komen, hoe geduriger en meerder ik bedeed wordt uit 's Heeren volheid.

Minder zonden doen en meerder zondaar worden lijkt wat vreemd.

Dat wij maar recht ontdekt worden, want de mens staat maar naar grootheid en leeft uit de gaven en maar niet uit de bedeling Gods.

Psalm 22: "Maar ik ben een worm en geen mens in krachten".

De diepte van de eeuwige liefde en het vrije van Gods ontferming die daarin ontsloten wordt, brengt de ziel in de diepte voor God. O, daar wordt de gekruiste, die lijdende en die alleen perstredende Zaligmaker ons zo nodig, dat de ziel uitgaat vanwege zijn spreken.

Daar in de hof van Gethsémané, daar zag ik Hem baden in Zijn zielezweet, de hele kerk Gods verlossen.

Met het oog op die grote Koning, Hij doe u delen in Zijn genade voor tijd en eeuwigheid met het onmisbaar goed, dat de Heere in Zijn overdierbaar Testament, Zijn uitverkoren kerk, Sion, met Zijn volkomen offerande aan het kruis, vermaakt heeft, met de uitroep: "Het is volbracht".

Als het licht komt, dan komt ook schaamte, schrik en vrees, door de majesteit van het doorluchte Hoge Wezen. O, wat vallen onze vleugels dan naar beneden door het gezicht van onze diepgezonden afstand van onze gezegende Maker.

Dan begint hij met een bevende hand te kloppen aan de deur van vrije genade.

Wat is dan zo een ziel verblijd, als de Heere, Zijn vinger van eeuwige liefde eens legt op de plaats waar de ziel zo gewond is. Het is de vrije en eeuwig verkiezende liefde des Vaders en de verlossende liefde van de Heilige Geest, om een hoopje volk op te nemen, die het op zijn allerdiepst voor God verzondigd en verbeurd hebben, en dan vrij uithalen en overbrengen tot Zijn zalige gemeenschap.

En nu zal het er voor u en mij maar op aankomen, of die ploeg van Gods wet diep genoeg gegaan is tot onze overtuiging, om al ons wettisch woelen om te keren.

Noch het volk van God, of andere mensen kunnen ons dan helpen.

En dan ongered voor de eeuwigheid. O, dat de zaak eens aangeklemd mocht worden, zodat wij alles kregen te verliezen.

Ik denk soms, als Ka maar bij het volk kan komen en als ze maar vriendelijk zijn, dat ze dan wel in het leven kan blijven. Dat het dan nog een krankheid is, die u wel dragen kunt.

O, de eeuwigheid, de eeuwigheid. Maar de rechtvaardigheid Gods zal men toch moeten leren kennen.

Ook onze verloren staat en hoe wij daaruit verlost zijn.

De Heere zegene het en lere ons, Hem te kennen en onszelven.

De groeten van ons allen, ook aan uw vader, zuster en broer, met de familie.

Uw vriend en ontrouwe, nog in banden zijnde, dienstwillige dienaar,

L. Boone

4 St. Philipsland 19 Dec. 1904

Waarde vriendin,

Sions grote Koning zij u een sterke toevlucht, naar Zijn belofte door den Heiligen Geest en onze Voorbidder bij de Vader.

Heden, maandagmorgen om 1 uur, is mijn vrouw bevallen van een dochttertje. Moeder en kind maken het wel, door 's Heeren goedheid. Ze heet Pieterrella Lourina.

Mijn vrouw heeft vóór die tijd veel geleden. Ze moest alles uitspuwen, zodat ik dacht wat is ze toch zwak en mager, als de tijd komt om te baren dan heeft ze geen kracht meer.

Maar acht dagen vooraf, kwam de Heere mij voor met deze woorden: "Uit zwakheid krachten ontvangen". O, wat waren we blij, want ik geloofde dat dan haar zwakheid niet in de weg stond. O, wat is dat lieve Wezen toch goed voor zulk een als ik ben.

Ik was niet thuis toen ze bevallen is, ik was n.l. naar Rilland-Bath toe. 's Maandags kreeg ik een telegram: "Moeder en kind, alles wel", daar kon ik genoeg uit lezen. 's Avonds om 5 uur was ik thuis en bevond alles wel.

Laat het eens bij de vrienden weten, hier en daar? Ik heb zo- veel brieven te schrijven. Zo schrijf ik in Walcheren alleen naar u en de Priester.

De groeten aan uw vader, broeder en zuster van ons allen.

Uw onwaardige vriend,

L. Boone

Een zuigeling krijgt alleen maar voedsel, zolang als het zuigt, anders niet. Dus zuigen en huilen.

Een zuchter krijgt alleen voedsel als hij zuigt, maar als hij loslaat niet meer.

Gods volk kan alleen maar sterven door de vrucht van het geloof, anders niet.

Groet, die het vatten kan.

5 St. Philipsland, 15 Aug. 1905

Waarde vrienden,

De Heere zij ons genadig en zegene ons met de zegen Jacobs, zeggende: "Ik zal u niet verlaten".

Heden kunnen wij u mede delen, dat mijn vrouw, na veertien dagen ziek geweest te zijn, weer beter is. Zij is nog wel zwak, maar loopt toch weer.

Zij heeft nierkoliek gehad en is nu twee steentjes kwijt geraakt, met vreselijke pijnen.

Nochtans heeft de Heere geen lust gehad in onzen dood, hoewel dat wij onder de roede en het recht Gods waren, want wij gaan dikwijls zo ver van huis af, of wij van geen thuis komen meer weten.

Gelukkig die een thuis heeft, al kwam hij met de verloren zoon. Want licht is er nodig in

O, verstand is er genoeg, daar wij het uit de boeken kunnen halen. Daar hebben de meesten ook genoeg aan, om bij bevatting te leven, maar nooit de Zaligmaker hebben leren kennen.

De zonden beklagen en voor dood en eeuwigheid beven, maar aan de breuk nooit ontdekt.

Verder dat de zonde van ongeloof, de grootste zonde is en dat Christus niet als een volkomen Zaligmaker erkent en aangenomen wordt als Heelmeester. Maar blijven klagen in onszelven, zonder Hem nodig te krijgen.

Dus mijn vrouw is weer beter, maar Dekker zijn vrouw heeft een zenuwberoerte gehad. Ik denk 19 Nov. nog in Middelburg te komen, verder geloof ik dit jaar niet meer in Walcheren te komen.

Als u wilt komen, is het goed. Als u dan 's morgens met de Middelburgse boot meekomt en u neemt dan een retour tot Zijpe.

Dat kaartje is twee maanden geldig en kost f 1,60 en dan bent u er.

Nu, de groeten aan uw vader, zuster en broeder, ook aan u van ons allen.

L. Boone

6

St. Philipsland, 21 Juni 1906

Waarde vriendin,

Sions Koning zij u een sterke toevlucht, door de Heilige Geest en uw Voorbidder bij de Vader.

Heden hebben wij allen nog een schat van gezondheid, door 's Heeren zegen.

Wij hebben uw brief ontvangen en daaruit vernomen dat het nogal gaat.

Wat uw zielstoestand aangaat, daar merk ik nog geen vooruitgang in. Het schijnt wel dat u daarbij blijft en zegt, wel dat volk is gelukkig, en anders, wat zal het zijn zo te sterven zonder dat ik de krachtige bewerking des Geestes gevoel.

Zonder Zijn heerlijke arm te gevoelen en zonder ontbloting. Want die ontbloot is van zijn gerechtigheid, O, wat zou die begerig zijn om het kleed van Hem.

Daar de schoonheid en de dierbaarheid in gezien, want de zaligheid die in de dienst van God is, is de dierbaarheid in Zijn kerk. Hoe armer en lediger hij komen mag, des te meer hij bediend mag worden uit Zijn volheid.

Dan geloofd hij in God, in plaats van aan God, dan wordt hij een kind, in plaats van een man.

Och, het is maar een krabbelen aan de deur. Wij sluiten de Geest zelf uit en houden het bij onze flauwe klachten.

Dit maakt onze toestand nog erger. Hij kan werken om boven de zonden uit te komen, maar mochten we nog eens ontdekt worden, een Borg nodig te hebben.

Ik denk dit jaar niet meer in Walcheren te komen, dan alleen

2 Sept. te Middelburg. Ik ben veel thuis.

Doe de groeten aan al het volk, van ons allen, ook uw vader en zuster en broeder.

O, o, o mijn zonden

Och, och, och mijn Zaligmaker

Nu, groeten van uw vriend,

L. Boone en echtgenote

7 St. Philipsland, 11 Okt. 1906

Waarde vrienden,

De Heere schenke Zijn licht en waarheid, dat die ons geleiden. Het is Zijn goedheid om ons arme zondaar te leiden.

Wij zijn allen nog gezond. Ook Trui en haar man zijn bij ons en zijn ook ziek geweest, maar nu weer beter.

Ik ben met mijn vrouw naar Schiedam en naar Rotterdam geweest, maar niet gesproken. Daarna ook met haar naar St. Annaland geweest, tot 's maandags.

Ik ben dinsdag alléén naar Haamstede geweest en van donderdag tot maandag naar Bruinisse. Het was daar vrijdag voorbereiding en zondag bediening van het Heilig Avondmaal. Het is best gegaan. Nu ben ik zondag thuis en dan naar Nieuwerkerk.

Als Tine wil komen in November of December is het bij ons goed.

Ds. v. Oordt heeft bedankt, ja en Kieviet zal niet bevorderd wezen. Ik kon niet komen, daar ik hier huisbezoeken moest doen. Als zij dinsdags classis houden, dan kan ik er niet wezen, als ik 's maandags niet thuis was.

Och vriendin, u zegt wel, dat de mensen mij maar getrouw behandelen. Maar zie daar ook maar van af, want wij behoren getrouw te handelen.

Alleen als met een gebroken stem van een tortelduif te mogen piepen, in het gemis van God. Dat openbaart ons grootste ongeluk, wat bestaat, in tegen Hem gezondigd te hebben.

Dat is niet met een werkzaamheid, noch met tranen, noch met beloften te herstellen. Neen, een Borg voor onze ziel, Hem alleen. Die in dat gemis, aan de hemeldeur mag verkeren, die acht ik gelukkig.

Niet over de zonden die wij zien, maar bij de breuken eens te mogen komen, waar wij God verlaten hebben en in onze wortel vijandig van Hem geworden zijn.

Nu, dit briefje mag u lezen, als aan een vriendin.

De groeten van vrouw en kinderen, uw vriend,

L. Boone

8

St. Philipsland, 19 Nov.1906

Waarde vriendin,

De Heere zij u nabij en lere ons Zijn wegen.

Heden hebben wij allen nog een schat van gezondheid, door 's Heeren goedheid.

In antwoord op uw briefkaart, kan ik u niet doen weten wanneer ik op Walcheren kom, want ik ben niet gevraagd. Dit jaar moet u daar niet op rekenen.

Ik denk dat met Kerstdag, de blinde meisjes uit Terneuzen bij ons zullen komen. Als Tine dan wil, dan kan zij ook komen, dan zullen wij de reiskosten wel betalen.

Ik moet 26 Nov. in Gouda preken, de andere dag te Schiedam en 29 Nov. in Vianen overtrouwen. Op 4 Dec. te Bolnes en 10 Dec. te Nieuw-Beijerland en 8 Jan. te Haamstede. dit alles in de week. De Heere zij ons nabii.

Wat mij zeer aangenaam was, was dat u schreef, dat u naakt en beschaamd was. O, ik dacht toen, Heere, dat is van U.

Als wij daar maar veel aan ontdekt mogen worden, dat wij geen gerechtigheid, ook geen vreeze Gods, geen liefde Gods en ook geen zaligheid meer hebben. Ik heb niets, want ik ben naakt.

O, om nu begerig te worden, naar het kleed van Zijn gerechtigheid. Daar maar te blijven liggen en dat u God niet ziet, maar de Heere ons wel ziet.

Nu, waarde vriendin, als ik werk, dan lijd ik honger en als ik niet werk, dan krijg ik eten. De groeten aan uw vader, zuster en broer, ook bij Roelse, van ons allen.

Uw onwaardige vriend,

L. Boone, vrouw en kinderen.

*De herder vroeg eens, als het oorlog was, hoe kleingeloof
het dan maakte. Hij zei, dan loopt hij niet ver van huis
af, maar bleef waar hij was.*

(Uit: "De geschiedenis van kleingeloof" van W. Huntington)

9

St. Philipsland, 30 Juli 1907

Waarde vriendin,

Sions grote Koning zij een toevlucht en een hoog vertrek voor de bedrukte.

Heden uw brief ontvangen en daaruit vernomen, dat het met u nog wel gaat.

Het was met mijn vrouw nu weer anders, daar zij een vreselijke pijn heeft geleden met de nieren. Nu heeft ze geen pijn, maar is vandaag zo ver, dat zij een hele dag op is en loopt in huis, hoewel nog zwak.

Zo blijkt het nog dat de Heere geen lust heeft in haar dood. Een slaande hand, maar nog geen voleinding heeft willen maken tot hier toe. Mocht het aan onze ziel geheiligd worden.

O, hoe lieflijk zou dat wezen, dat de Heere er eens in mee kwam. Want het zal wat zijn, als we zo weg moeten, zoals we geleefd hebben.

Nu, waarde vriendin, als u komt, dan bent u welkom.

Och, om een verloren en goddeloos mens te blijven, daar heeft hij wel wat op tegen; als hij het eens te boven kon komen.

O, wat is dat een worstelen, maar hij komt het nooit te boven.

Dat wij toch dikwijls zo ver van huis lopen en er niets op tegen hebben. Maar ik was bevreesd en verlegen.

Ik moet zondag naar Bruinisse toe en daarna thuis. Op 18 Aug. moet ik naar Overijssel, naar Genemuiden en 25 Aug. bij Stam te Nieuw-Lekkerland. Daarna ben ik om de andere zondag thuis en moet mijn classis bedienen. Wanneer ik kom, dat weet ik nog niet.

Ik groet uw vader, broer en zuster, van ons allen. Ook alle bekenden.

Met de kinderen bij ons gaat het allerbest. Ook bij Trui, haar kind is weer opgeknapt. Zij heeft een kruidenierswinkel.

De groeten van een onwaardige, allesbedervend, verbeurd, zelden thuis, meest buiten de stad, aan de zonde Singel, bij de moddersloot.

L. Boone

10

St. Philipsland, 5 juni 1908

Geachte vriendin,

Sions grote Koning zij u genadig.

Wij hebben uw brief in welstand ontvangen, door 's Heeren goedheid. Wij hebben heden, donderdagavond, noodweer gehad met donderslagen.

Er is een schuur geheel afgebrand, met 17 beesten. Het was de hofstede van, V. Daalen.

Ik werd verwaardigd, zonder slaafse vreze en zonder vleselijke vreze, in het geloof te staan, dat dit nu mijn Vaders stem was, waar ik mee bevredigd was. Ik was met eerbied en ontzag vervuld, maar ik kon preken, ook voor mijn vrouw en kinderen.

Ja, ik kreeg die waarheid uit Openbaring 3:8 : "Ik heb u een geopende deur gegeven".

Nu heb ik alle deuren door mijn zonden dicht gesloten en nu een open deur gekregen.

De Heere zei, dat ik mocht komen met al mijn zonden en schulden tot het harte Gods.

O, die zielsgestalte en die teerheid die ik gevoelde voor dat lieve Wezen Gods. Ik geloofde dat het in Zijn gunst was.

Och, wat is dat toch groot aan zo een alles verbeurd hebbend zondaar.

Dan is hij gelijk in de Openbaring van Johannes staat: " Buiten het gezicht der slang " geplaatst, in dat dierbaar bloed van die lieve Koning. Hij is dan de roem van hunne kracht.

O, geliefde vrienden, kom maar tot Hem toe, hoe armer, hoe lediger, des te oprechter hij komt. Hij hoort het gekerm en het smeken van Zijn volk zo graag.

Houdt maar aan, Jezus laat geen verlegenen staan.

Hij is bij de bedroefden van hart." Zijt getrouw tot de dood en Ik zal u geven de kroon des levens".

Als het persoonszaken worden, hou dan maar op, ik ook. Maar als het Gods eer aangaat en de zuivere grondslag, ook kerkelijk, dan zeg ik: "Heere, ik ben niet buiten de weg van Uw geliefde knecht Ledeboer en Van Dijke". Die hebben alles er aan gewaagd, behalve Gods eer. Ik sta in dezelfde weg.

Ik verwacht met Pinksteren veel volk, overal vandaan, ook met het dopen van kinderen.

" Zijt getrouw en de God des vredes zal met u zijn".

De hartelijke groeten aan uw vader, broer en zuster en verder ook bij Roelse. Uw vriend,

L. Boone

11

St. Philipsland, 18 Aug. 1908

Geachte vriendin,

De Heere zij u genadig en schenke u uit de fontein des heils genade voor genade.

Heden uw brief ontvangen. Door 's Heeren goedheid maken wij het nog goed.

Ik ben net thuis uit Ridderkerk en ben dus ook zondag thuis, net voor de kermis.

Mijn moeder welke in Goes woont, daar gaat het slecht mee. Ik ben er geweest, ook mijn vrouw voor een dag of drie. Ik heb nog twee broers en twee zusters.

Nu, ik denk dat Laurien komt, zij komt dinsdag 25 Aug. met de Middelburgse boot, welke 5 uur of half 6 in Middelburg kan zijn.

Of u ze dan wilt afhalen, want zij weet de weg niet.

U zult wellicht gehoord hebben, dat er te Bruinisse, voor ons een nieuwe kerk gebouwd wordt.

Ook zult u zeker weten, dat D. C. Overduin, met vier gemeenten ook van de verenigde gemeenten af is.

Nu, wat de blinde meisjes aangaat, die kunnen komen. Ik hoop dan wel van hun te horen.

Ik hoop thuis te zijn op zondag 23 Aug., 6 Sept., 26 Sept., 18 Okt. en 1 Nov., zo de Heere wil en wij leven. Het verandert zo dikwijls.

Doe de groeten aan Roelse, aan uw vader en de gehele familie en alle bekenden.

Als u komt, dan bent u welkom. En al is het groot, ach, ik geloof toch, dat ik een zorgende Vader in de hemel heb.

Ik zeg wel eens: "Heere, wil Uw kind toch helpen". En toen kwam daar zo in mijn hart: "Zult u dan voor Mijn eer zorgen"?

Ach, wil Israël hoereren, dat zijn de tien stammen, dat Juda niet schuldig worde.

De Heere geeft het leven aan die, welke door het recht ontbloot zijn en aan zichzelf dood zijn, anders kunnen we met Hem niet leven.

De groeten van ons allen, uw vriend,

L. Boone

12

St. Philipsland, 30 Nov.1908

Waarde vriendin,

De Heere zij u een sterke toevlucht, naar Zijn belofte, een hoog vetrek voor de verdrukte als hem bange is en zijn klacht uitstort.

Heden zijn wij alle nog gezond, door 's Heeren goedheid. Trui, is bevallen van een jongen, hij heet Lourens. Moeder en kind maken het beiden wel.

Zondag 29 Nov. verjaarde mijn vrouw, zij werd 47 jaar, op dezelfde dag is Trui bevallen.

Ik denk de derde vrijdag in December, de nieuwe kerk in gebruik te nemen te Bruinisse en de zondag daar te zijn.

De gemeente van Oudewater is ook weer tot ons terug gekomen. Er zijn nu 12 gemeenten.

Ja vrienden, ik heb laatst een toestand gehad, dat ik in zo een diep gemis van God was. Het werd echter zo een aankleven en ik kreeg zo een lust tot Godzaligheid in de vreze Gods.

's Middags lazen zij: "Ik zal komen en hem genezen". Ik geloofde dat Zijn komst, de genezing van mijn ziel zou wezen. Ik riep: "Heere, Uw komst zal mijn genezing wezen".

Toen las ik: "Vriend, ga hoger op". O, dat hoger op te gaan dan de wereld en boven de zonde. Als u ook nog eens hoger op mag gaan!

Ik heb ook vernomen, dat uw dierbaren vader zo zwak is en gij staat om een wees te worden. Als het zo is, kunt u voor goed bij ons komen.

Als uw vader nog eens ter elfder ure geroepen wordt, het kan best! Die lieve Jezus is wonderlijk in zijn doen. Dat zou voor Flipse toch wat wezen.

Daar zou de hemel van weergalmen, als er zo een binnen kwam, als door vuur. O, eeuwig wonder, hoe menigmaal lig ik onder, door satans macht ter neer gestort. Maar ik kan ook zeggen: "De strik is gebroken en wij zijn ontkomen". De hulp van God u toe wensende, in- en uitwendig. Het is nog een verdrukking van tien dagen.

De groeten van ons allen. ook aan uw vader. broer en zuster en aan al het volk. van uw

L. Boone

13 St. Philipsland, 29 Dec. 1908

Waarde vriendin,

Sions grote Koning zij u een sterke toevlucht, door de Heiligen Geest en onze Voorbidder bij de Vader.

Heden heb ik uw briefkaart ontvangen, met de treurige tijding van het overlijden van uw dierbaren vader.

De Heere sterke u in deze zware beproevingsweg.

Mocht zijn heengaan vrede zijn geweest. Wat zal het dan wezen, o, wat zal dát toch wezen, eeuwig te zingen van Gods goedertierenheid.

Hij schenke u losmakende genade; Hij is de Heere. En nu zijt gij en uw broeder wezen, zonder vader en moeder. David zegt in Psalm 27: "Want mijn vader en mijn moeder hebben mij verlaten, maar de Heere zal mij aannemen".

Het vonnis is voltrokken door Hem die gezegd heeft: "Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven".

Mocht de Heer u losmaken en verbinden aan Hem, die de dood overwonnen heeft.

Wij zijn allen nog gezond, door 's Heeren goedheid.

Donderdag voor kerstdag hebben we de nieuwe kerk in Bruinisse in gebruik genomen.

De voorafsprak was uit Zach.4 vers 6. De tekst was Hooglied 1 vers 9 en 10.

Zondag ben ik er ook geweest. Zondag a.s. hoopt oefenaar C. de Jonge uit Den Haag er te zijn.

De Heere zij u allen genadig. Nu, de groeten van uw vriend en vriendin.

L. Boone en echtgenote

14 St. Philipsland, 1 Febr. 1909

Waarde vriendin,

De Heere zij u nabij en goed en schenke u licht en genade, armoede, kleinheid en nederigheid.

Als u nu eens bij uzelf zegt: "Heere, nu ben ik een wees, zonder vader en zonder moeder". Nu kunt u immers niets doen als treuren en wenen, zonder God, zonder Jezus.

O, dat is ook bij u Ka, die gevoeld en beseft wat dat is. Het zal voor uw vader wat wezen, dat hij de kroon daar neerlegt. Mocht het ons allen maar verbinden aan een wonderdoend God. Als u soms tijd heeft om te komen, of wilt komen, u bent welkom, dat weet u.

Onze Elizabeth is al vanaf nieuwjaar in Terneuzen en maandag moet mijn vrouw er om naar Terneuzen.

Ik moet zeggen, dat ik niks van Ds. Kersten had, van al zijn schrijven. Nee, ik heb een ander plaatsje gekregen, waar ik wel eens naar toe kan.

In Bruinisse ga ik elke woensdag viermaal catechiseren, donderdags viermaal bij ons en vrijdag tweemaal in de Polder.

Ik hoop zondag 6 Febr. in Nieuw-Leusden te zijn, maandag in Rotterdam en Dinsdag in Bolnes.

Oudewater is ook weer bij ons gekomen, zodat ons verband uit twaalf gemeenten bestaat. We hebben het dus druk genoeg, want ik moet nog in Rotterdam, Den Haag, in Gouda en Schiedam preken.

Mijn vrouw komt woensdag van Terneuzen en dan stapt zij 's avonds om vijf uur in Middelburg af, om 's nachts bij Baaijens te zijn. Donderdag om half 2 wil ze weer met het spoor vertrekken.

O, dat de Heere zich over ons, arme en ellendige mocht ontfermen, uit de vrijwillige liefde Gods en de vrije opneming van de Geest des levens.

Nu vrienden, de groeten van ons allen, groet ook uw broer en zuster.

L. Boone

15

St. Philipsland, 4 mei 1909

Waarde vriendin,

De Heere zij met u en zegene u met genade.

Heden zijn we nog allen goed gezond, door 's Heeren goedheid.

We hebben uw briefkaart ontvangen en vernomen dat het alles nog wel is.

Als u komen wilt, dan is dat goed. Met pasen hadden we zeven mensen. Ook hadden we bediening van het H. Avondmaal.

De laatste zondag hadden wij bediening te Nieuw-Beijerland.

Op 23 mei te Waddinxveen, zo de Heere wil en wij leven. Kaatje Vermeulen haar broer, is daar plotseling gestorven. Och, wat is de mens.

Ik ben met mijn vrouw naar Schiedam geweest en twee avonden te Scheveningen. Wij waren gelijk in Den Haag, toen de koningin daar was bevallen.

De drukte is groot; ik reis veel en ben nu in korte tijd op zeventien plaatsen geweest. Ik heb vier maal gepreikt te Rotterdam, in de kerk van Beversluis, welke geheel op zijn eigen staat.

Zien is nog geen hebben. Begeren is geen bezitten. Dorsten is geen drinken. Bespreken is geen beleven. Een besproken geloof is geen zaligmakend geloof.

Nu Kaatje, het is kort want wij hebben het druk.

De hartelijke groeten van ons allen, ook voor uw broer en zuster. Uw vriend,

L. Boone

16

St. Philipsland, 19 Aug. 1909

Geachte vriendin,

De Heere God zij uw achtertocht en voortocht. Zijn hulp en gunst zij u toebeden.

Heden zijn wij allen nog gezond, door 's Heeren goedheid. Wij hopen van u hetzelfde Hoop op God, Hij is krachtelijk bevonden een hulp in benauwdheid.

Het was mij aangenaam het oude volk nog eens te mogen ontmoeten. Dan kunt u zien, dat ze allen wat meer begeren als een dode letter. Och, de Heere is vrij in al Zijn doen.

Ik hoop 12 Okt. een nacht over te komen, dan kunt u dat eens mee delen zo hier en daar.

Op 13 en 14 Okt. te Middelburg, misschien in de Bogerdstraat in die zaal.

Alles zo de Heere wil en wij leven, mocht de Heere ons geleiden. Ik denk later in Terneuzen ook nog een paar avonden te spreken. O, dat het waarheid in het binnenste

O, over het missen van Jezus, dat wenen, dat aankleven, dat kiezen van Hem. Dat lieven en dat dierbaar achten. O, mijne ziel kleeft U achteraan. O, bron van 't hoogste goed.

Dat openleggen van het hart, dat aanbieden, dat zoeken in Hem te leven.

De liefde is achterdochtig, de liefde is jaloers, ze kan niet verdragen, dat een ander het hart heeft, dan Jezus alleen.

Ik in Hem, o, die vereniging met Hem.

Nu, doe aan allen de groeten, ook uw broer en bij uw zuster Tine en bij Roelse.

Alle vrienden en vriendinnen, zeg maar dat God goed is en wij slecht. De groeten van ons allen, uw welmenende vriend en vriendin.

L. Boone en echtgenote

17 St. Philipsland, 7 Jan. 1910

Waarde vriendin,

De Heere zij u genadig en schenke u uit Zijne volheid genade voor genade. Dit vloeit uit de Rotsteen Christus, uit louter genade.

Heden uw brief ontvangen. Met de mijnen leven we in de beste welstand, door 's Heeren goedheid.

Ik heb uit uw brief vernomen van uw ongesteldheid. Ja, God zal zorgen dat we geen bastaard zijn, maar als zoon zonder kastijding dan zijn we bastaarden. Mocht het ons maar verbinden aan de troon der genade. Hoe meer vernedering, hoe meer verhoging.

God heeft die het meest bemind, die het laagst van zichzelf denken. Hoe lediger dat u komt, hoe meer bediening uit Zijn volheid.

Ik ben 19 Dec. in Waddinxveen geweest. Kaatje Vermeulen was ziek. Ik hoop maandag en dinsdagavond in Terneuzen voor te gaan en 10 Febr. een avond te Middelburg, als de Heere wil en wij leven.

Zondag 9 Jan. moet ik naar Bruinisse toe en de andere zondag naar Nieuw-Beijerland. Met de kerstdagen, oud- en nieuwjaar en zondag, ben ik twaalf keer voorgegaan. Ik was zeer vermoeid. Toch denk ik ook nog twee avonden te Krabbendijke voor te gaan.

Woensdagavond zal bij ons voorgaan een zoon van Ds. Wijting, de heer L. Wijting; hij staat in Rijssen. Hij wil met ons verenigen als dat kan. Mocht het in de gunst Gods wezen.

Wij hopen dat u binnenkort naar ons toe zult komen.

Doe uw broer de groeten en ook uw zuster met haar man en ook bij Roelse. Zeg tegen hem, dat hij eens lezen moet Daniël 12 vers 13 : "Maar gij, ga henen tot het einde, want gij zult rusten, en zult opstaan in uw lot, in het einde der dagen".

Mocht de Heere hem, zijn vrouw en kinderen genadig en goed willen zijn.

Verder al de vrienden en bekenden.

De groeten van ons allen, uw vriend, vriendin en kinderen.

L. Boone en echtgenote

Nieten en nullen, zal God vervullen.

Gekrookte riet, voor u is de zekerheid nog niet.

18 St. Philipsland, 20 Mei 1910

Waarde vriendin,

De Heere zij u nabij met licht, genade en onderwijzing.
 Heden zijn we allen nog goed gezond, door 's Heeren goedheid. Wat u aangaat, dat u schrijft dat Boone nieuwe psalmen laat zingen, zijn leugens, dat doe ik nooit.
 Maar als zij zeggen: "Boone preekt waar zij nieuwe psalmen zingen en leest de oude psalmen voor", dan is dat de waarheid.
 Het scheen nogal bezwaar voor uw gemoed te wezen, het dopen van de kinderen. Och, ik zal daar niet veel van zeggen.
 Als Filippus de kamerling doopt, dan is geen mens daarbij.
 Toen de Heere Jezus gedoopt werd, was daar geen kerkenraad bij.
 Bij de drieduizend op de pinksterdag, was geen ouderling of kerkenraad bij.
 Naar de vorm, was Jezus een overtreder. Hij was des doods schuldig en was niet waard om lang te leven.
 Nu, als de Heere wil en wij leven, dan kom ik op 29 en 30 Juni naar Walcheren, op woensdag en donderdag. De Heere geeft genade en licht.
 Ik was zondag in Waddinxveen, bij Verheul, daar was alles nog wel en bij Marien ook.
 Bij ons gaat het ook alles wel.
 Doe de groeten aan uw broer, ook bij Tine en Roelse en verder bij alle bekenden.
 Nu hartelijk gegroet van ons allen, uw vriend,

L. Boone

19 St. Philipsland, 13 Juli 1910

Waarde vriendin,

De Heere zij u genadig, Hij schenke u licht en wijsheid, Hij lere ons een arme zondaar te wezen.
 Ruth, welke getrouwd was met Boas, heeft Boas gediend met zijn eigen goed.
 Heden uw brief ontvangen. Wij zijn in welstand, door 's Heeren goedheid. Mijn vrouw is ziek geweest, maar niet ernstig, neen zij is weer beter.
 Als u 23 Juli komt, ben ik op zondag niet thuis, maar u bent welkom. Als u met de boot komt zaterdag, dan bent u na 12 uur te Zijpe. Wilt u dan naar Marien gaan tot 6 uur?
 Ik heb van Roelse een brief ontvangen, met die tijding en heb nu naar die man geschreven.
 Ja geliefden, Christus zal eeuwig Zijn bruid versieren, die Koning, die dierbaren Verlosser voor doemschuldigen.
 Ja, geliefde vriendin, veel zijn er gered maar wij ongered, velen hebben het maar wij missen het, velen zijn geholpen maar wij ongeholpen, n.l de recht ontledigden.
 Het scheelt zo of wij het nemen, of dat we het krijgen.
 Want als wij waarlijk recht ontledigd zijn, dan moet er een uitzien zijn naar hetgeen wij niet hebben. Dat het waarlijk een rechte ontdekking was van zijn diepe schuld en onmacht.
 Ik denk op woensdag en donderdag 28 - 29 Sept. en 26 - 27 Okt. in Middelburg te zijn, als de Heere wil en wij leven.
 Verder gaat het zo op en neer.

Ik was zondag in Den Haag en maandag in Rotterdam en hoop nu zondag in Nieuw Beijerland te zijn.

Nu, doe Roelse en gezin de hartelijke groeten van mij en uw broer, uw zuster en haar man.

Verder alle bekenden de groeten van ons allen.

Uw toegenegen vriend en vriendin,

L. Boone en vrouw

20 St. Philipsland, Juli 1914

Geachte vriendin,

De Heere God zij met u; Hij leert en onderwijst ons en schenkt genade.

De Heere zegt: "Graaf maar dieper menskind en gij zult nog meerdere gruwelen vinden".

Nu, ik graaf nooit naar meer gruwelen, of ik moest graven of er nog iets goeds in mij mocht vinden. Ja, we zoeken altijd nog wat goeds en nu zegt de Heere, daar gruwelen te vinden.

Als Jesaja tegen Hiskia zegt: "Gij zult sterven en niet leven", dan gaat Hiskia het niet goed maken met Jesaja, neen hij wend zich tot den Heere en zoekt het met God effen te maken.

Ik dacht, toen de discipels het Avondmaal hielden met Christus, dat zij het toen niet beseften, dat Christus voor hen zou lijden; want van het lijden van Jezus, daar verstonden ze nog niets van.

Toch hielden zij Avondmaal met Hem, want ze hadden vereniging met Hem. Dat is de zaak of wij ooit vereniging met Hem gevoeld hebben.

Nu vrienden, u komt nu niet, maar als u komt dan bent u welkom.

In augustus hoop ik thuis te zijn, van 9 tot 25 Aug., dan kunt u zien wanneer het gelegen valt. Alles zo de Heere wil en wij leven. Het kan wezen als u 9 Aug. komt, dat mijn zuster er ook is. A. s zaterdag komen er drie uit Terneuzen en woensdag twee uit Utrecht. Dus druk met volk.

Nu, de groeten aan uw broer en bij Roelse, van ons allen.

Uw vriend,

L. Boone

21 St. Philipsland, 5 Aug. 1914

Geachte vriendin,

De Heere regeert en is met hoogheid bekleed.

Heden zijn wij allen nog goed gezond en waren verblijd dat Ko bij u gelegerd lag; wij wisten het niet.

Ik ben in Holland geweest, zondag in IJsselstein, en och, als u al die kanonnen ziet staan. Ik kwam maandag in Utrecht en zag daar wel twintig kanonnen door de straat rijden. Verder liggen er tweehonderdduizend soldaten aan de grenzen. Als er nu nog twee lichtingen op moeten komen, dan kan Liza er ook nog wel bij komen. Tot hiertoe is hij nog te Kiikuit.

O, ik geloof dat er wel totaal driehonderdduizend mensen onder de wapenen zijn. Als u overal die kanonnen ziet en dat de pijlers van de bruggen, die hol zijn, gevuld worden met dynamiet.

Maar nu is God boven alles. Ik ben niet benauwd, ik eet goed en ik slaap goed.

Als wij de werkelijkheid zien, dan kan de Heere rechtvaardig met ons doortrekken. De zonde en de goddeloosheid is groot genoeg.

Als Duitsland door België trekt, dan is er wel kans dat wij geen oorlog krijgen. Maar de Heere bestuurt alles. Het is niet goed, om onnodig te reizen.

Maandag reden er geen treinen, maar dinsdag wel, want ik ben mee gekomen uit Utrecht.

Doe Ko de groeten van ons, wij hebben een briefkaart van zijn vrouw gehad.

Piet Kruisse ligt in Utrecht, die is in de bakkerij, ik heb hem daar ontmoet.

Nu, dat het ons maar mag gebeuren, dat wij in het stof buigen.

Het kon wel eens gebeuren, dat al die witte kleren zwart worden. Vorig jaar was alles feest op feest, maar nu kan het wel eens in rouw veranderen.

Nu, de groeten aan heel de familie, ook aan Ko, van ons allen. Uw vriend,

L. Boone en vrouw

Brief van Ds. W. C. Lamain aan Katharina Flipse

22 R'dam-Zuid, 14 Maart 1933

Geliefde vriendin,

Wat zou ik u gaarne deze dag persoonlijk bezoeken om u te feliciteren met uw verjaardag, die ge vieren mag; doch dat is onmogelijk.

Wij hebben vandaag hier biddag. Doch daar ik wist dat u dinsdag uw zestigste verjaardag vieren mocht, kan ik niet nalaten een lettertje te schrijven.

Allereerst hartelijk gefeliciteerd, wat een voorrecht dat de Heere u geschonken heeft, een wonder dat ge nog mag zijn in het heden der genade, in de welaangename tijd en in de dag der zaligheid. Bij ons is juist een man overleden van zestig jaar.

Zaterdagavond ziek geworden en maandag al in de eeuwigheid.

Hij was dadelijk van zijn verstand af en is ook zo naar de eeuwigheid gegaan. Doch wat het grootste voorrecht is, we zijn niet zonder hoop voor hem.

Onder Ds. Fraanje, die eertijds in R'dam stond, is hij in het hart gegrepen en heeft God Zijn genade in hem verheerlijkt.

Nu hopen we van harte, dat de Heere je een hart mocht geven om Hem te vrezen, onder al Zijn bemoeienissen eens weg te zinken en te zakken.

Want ziende op onszelven en in onszelven, moeten we toch wel getuigen: "Het zijn de goedertierenheden des Heeren dat we nog niet vernield zijn, en dat Zijn barmhartigheden geen einde genomen hebben".

Dat de Heere bij het klimmen der jaren u verder gedenke; Hij zij uw sterkte in al uw zwakheden en vervulle het gemis in uw hart met Zichzelven. Christus is toch de vervulling Desgenen die alles in allen vervult.

Wat staat onze natuur toch tegen Gods werk en wat is er niet voor nodig om iets te beleven, van datgene wat Paulus schreef in Efeze 2: "Uit genade zijt ge zalig geworden".

Alles wat van ons is valt er voor eeuwig buiten en alleen Zijn werk is zegevierend.

O, die dag der dagen, mocht voor uw ziel nog eens aanbreken.

Alle banden en boeien van ongelooft, zonde, satan en dood verbroken en in die vrijheid gesteld der heerlijkheid der kinderen Gods.
 Met je broer, zuster en verdere vrienden, allen die Sion beminnen, hartelijk gegroet.
 Met mijn vrouw gaat het ook wel en ook met ons kind. 't Is pas geopereerd, doch het gaat alles wel, door 's Heeren goedheid.

Je vriend, Ds. Lamain en echtgenote

Brief van Ds. M. Heikoop aan Katharina Flipse

23 Utrecht, 26- 7- 40

Geliefde vriend en vriendin,

Daar ik de pen weer mag opnemen, u door 's Heeren goedheid mee te delen, dat ik weer wat mag opknappen en dat boven verwachting van alles.

Terwijl wij toch de minste rechten niet hebben overgehouden op één ogenblik leven.

De Heere is nog goed voor mij geweest. Hij heeft mij niet alléén laten liggen, Hij heeft mij bij tijd en wijle bezocht.

En als Hij kwam, dan bracht Hij alles mee, zodat in Hem alle verlustiging te vinden was, zodat de krankheid door Zijn komst vergeten werd.

Och, wat is het buiten Hem toch ledig en arm, alle rijkdom is in Hem.

O Ka, wat valt dat mee, als Hij gaat verklaren dat Zijn uitnemende liefde meer is dan de wijn. In Hem is vreugde en blijdschap, daarin zegt de ziel, is al mijn heil en lust. En buiten Hem, wat een lusteloosheid. Ja zo laf en zo lauw is dan de mens, dat men wel zeggen moet: "Hoe is het mogelijk, dat Gij aan zo een lust kunt hebben".

Och, het is: "Uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen".

Nu Ka, als de Heere het nog vergund elkander te ontmoeten, dan zal ik het wel eens vertellen, daar is toch het papier zo klein voor.

Nu geliefde vriend Piet, de Heere heeft nog zo een eeuwige volheid. Hij mocht u nog trekken, dan zult ge Hem nalopen.

Ontvang de hartelijke groeten van mij en mijn vrouw,

Ds. M. Heikoop

Brief van Sara Bras aan Katharina Flipse

24 Borssele, Maart 1904

Geachte vriendin met de uwen,

Ik zal mijzelf voor de tweede maal neerzetten, om aan mijn plicht en uw verlangen te voldoen.

Je zult allicht denken dat ik u vergeten ben. Maar o neen.

U schreef, dat u elk uur om Borssele dacht; maar u bent ook nimmer uit mijn gedachten, maar zult wellicht niet weten hoe zwak ik ben. Ik zal de reden van mijn uitstel in het kort melden.

Toen die verandering bij mij plaats had, was ons huisje bijna elke dag vol volk, want Kaatje, wat is de Heere wonderlijk met mij geweest.

Mensen die nog nooit bij ons geweest waren, kwamen. Toen kon ik niet schrijven, want dan moet het stil zijn. En nu het volk zo niet meer komt, voel ik mijn zwakte en mijn hartkwaal zo zeer, dat ik soms tot half vier op bed moet blijven.

Als ik dan nog op zit, is soms alles nog een last, omdat ik zo moe ben. Want het heeft vlees en bloed gekost; ik kan getuigen dat ik een worm ben, want ik ben buiten adem als ik een paar keer door het huis ga.

Dus vriendin, nu bent u wel op de hoogte aangaande mijn lang wachten.

Ik zal u in het kort een en ander melden, wegens de bemoeienissen die de Heere met mij gehouden heeft.

Ik ben langzamerhand steeds maar verergerd, maar de laatste veertien dagen was het helemaal buiten hoop. Ik kon mijn medicijnen met een slokje water niet verdragen, alles moest ik overgeven als ik het gebruikt had. En dan dag en nacht niet rusten of slapen. Nadat ik nog wat ingenomen had, kreeg ik hart benauwdheden, dan wordt alles donker en dan kan ik niet denken. Net als een mens die van zichzelf gaat, maar het was veel gevaarlijker.

Ook de dokter was niets anders meer verwachtende als de dood. Hij kwam elke dag geregeld en dan zei hij tegen vader, goed waken, dus hij had geen hoop.

Maar op 3 Maart, toen had ik zoveel geworsteld in mijn binnenste en werd ikzelf zo met de dood aangevallen, want ik wist dat ik zo niet kon sterven.

O, wat heb ik dikwijls van voren naar achter in mijn bed gekeerd, want dat is wat om zo goed bij je redelijk verstand te wezen en te moeten sterven zonder verzoend te zijn; in dat gevoel en gemis.

's Nachts om half 2, dacht ik dat mijn uur geslagen was om te moeten verhuizen. Ik voelde aan mijn voeten en armen of zij nog niet koud waren, zo goed was ik bij mijn kennis.

Toen riep ik vader bij mijn bed en zei te geloven van nu te zullen sterven. Hij zei, maar kind toch.

En Kaatje, in plaats van te sterven, o ik zal het nooit vergeten, gaat het Licht op en alles werd verlicht, maar ik kan het niet noemen.

En daar hoor ik ze zingen, zo zacht, zo eenparig en zo lief. O, ik kan het niet zeggen wat het was. En daar werd ik met mijn geest in de hemelstad geleid, daar kreeg ik die woorden uit Openbaring 21 vers 23: *"En de stad behoeft de zon en de maan niet, dat zij in dezelve zouden schijnen; want de heerlijkheid Gods heeft haar verlicht, en het Lam is hare kaars"*. En dan blonk alles als goud en ik zag dat die stad vierkant was, zoals er verder staat, dat zij geen zon of maan behoeft.

Daarop daalde er een vrede in mijn hart en werd ik overstelpt met Zijn liefde, zodat ik vroeg, och, hoe mag ik U toch noemen?

En toen was het of Hij tot mij sprak, wees maar zo vrij, handel maar als een man met zijn vriend. Noem Mij maar je Bruidegom, je Liefste. Het kwam er niet op aan, ik was vrij.

O, dat kan ik niet zeggen, die liefde en die nederbukkende goedheid van een heilig God, aan zulk een niet noemenswaardig zondaar. Wat moet ik uitroepen, en dat aan zo een.

O, vriendin, in plaats van te sterven eerst beginnen te leven. Dat was dan ook zo een wonder, maar de Heere doet niets als wonders en als Die bij ons is, voelen wij geen lijden.

Want in die veertien dagen heb ik niets kunnen gebruiken van betekenis. En dan denk ie, ik gevoel mij helemaal hersteld. ik kan slapen en eten, ik kan wel elk uur eten.

Toen de dokter kwam, stond hij verslagen dat ik nog leefde en dat mijn pols zo sterk was. Hij had al bij sommige mensen gezegd, dat hij er niets van begreep. Dus vriendin, nu heb ik u het een en ander meegedeeld, maar beschrijven zo als ik het heb ondervonden, dat kan ik niet.

O, mochten wij allen te samen eens verwaardigd worden, om eenmaal als de dood komt, om dan eens te kunnen getuigen, Gij hebt ons gekocht door Uw bloed.

Dan voelt men zo een band aan Gods volk, ik riep uit in die nacht met David, laat ze allen tot mij keren die U vrezen, om Hem samen groot te maken.

Nu ga ik eindigen, want mijn hart is nog vol, maar mijn lichaam is weer al vermoeid.

Willem zei, Kaatje Flipse moest van de Pasen maar eens gauw komen kijken. Nu ik hoop dat ge deze brief in gezondheid mag ontvangen. Verder is vader en moeder, broer en zuster, allen nog gezond.

En wanneer zal ik het voorrecht weer eens hebben om eens naar de kerk te kunnen? Daar verlang ik zo naar.

Maar ik blijf zo maar dezelfde, ik beter niets. Ik zal niet oud worden denk ik dan weer.

Hartelijk gegroet,

Sara Bras

Sara Bras is geboren op 13 Juli 1875 en overleden op 29 Mei 1904. Ze heeft dus nog 2 maanden geleefd nadat ze deze brief geschreven heeft. Ze schrijft, over niet oud te zullen worden; dit is ook gebleken, want ze is van hartzwakte gestorven en was slechts 29 jaar oud. Haar brief is letterlijk overgenomen.

7. VERKORTE LEVENSBESCHRIJVING VAN Ds. L. BOONE

Op 1 Nov.1860 is Ds. L Boone te Wolphaartsdijk geboren, waar zijn ouders hem een nette opvoeding wensten te geven.

Vanaf zijn zesde levensjaar had hij al indrukken van dood en eeuwigheid, maar was stout, goddeloos en onverschillig.

Op zestienjarige leeftijd verhuurde zijn vader hem te Biezellinge, waar hij spoedig met nieuwe vrienden, zijn leven in de zonde voortzette.

Toch gebeurde het soms wel dat Laurens door het spreken van zijn geweten, zich afzonderde en schreiende uitriep: "Heere, bekeer mij".

Toch ging hij door, ook op zondag, op de dijk lopend hoorden ze de kerkklok luiden, gelijk hoorde hij een stem: "Wat vervolgt gij Mij"? Hierdoor kwam hij onder aan de dijk terecht, onder een vloed van tranen. Ook thuis was hij nog onder de indruk, maar in de loop van de dag ging hij verder met het vertrappen van Gods dag.

Al vroeg had Laurens verkering met Pieterella Roozendaal, waarmee hij 22 Maart 1879 getrouwd is. Op 5 Mei moest hij in militaire dienst, tot Okt.1881.

Dezelfde winter werd hij overtuigd van zonde, gerechtigheid en oordeel, onder het lezen van zijn vrouw over de woorden: "Bidt en u zal gegeven worden, zoekt en gij zult vinden, klopt en u zal opgedaan worden".

Ik zag mijn schuld en zonde zo klaar, al de schuld van mijn kindsheid af. O, wat een pak, en dat tegen zulk een rechtvaardig God! Dat bracht mij dikwijls in het eenzame, ik was biddende en wenende, dat ik zo tegen de Heere gezondigd had, zodat ik zeide, de eeuwige verdoemenis verdiend te hebben. Ik werd aan mijn onwaardigheid, en verloren toestand ontdekt en kreeg een smartgevoel van mijn zonde en ongerechtigheid

wat zulk een indruk maakte, dat het mij verootmoedigde voor de Heere. Zo kwam er met kracht in mijn ziel: "Geloofd gij dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken"? Waarop ik uitriep: "Heere, ik geloof, kom mijn ongelovigheid te hulp". Daar werd aan mij, van Jezus kant, een weg van mogelijkheid geopenbaard, om zalig te worden.

Hij zocht zich te verbeteren volgens de wet, maar kwam er spoedig achter: "Vervloekt is een iegelijk die niet blijft, in alles, wat geschreven staat in het boek der wet om dat te doen".

Alles werd zonde. Hij werd bepaald bij Jacob, dromende over de ladder, maar kende de stem des Heeren nog niet, zodat hij in zijn dwaasheid tot boven in een schuur klom, denkende hoe hoger ik ben, hoe beter de Heere bij mijn hart kan, zijn borst ontblotende riep hij uit: "Heere, trek het er maar uit, mijn zondig, goddeloos hart, want het stinkt van de zonden".

Maar hij kwam moedeloos terug, waarbij de duivel hem ook wijsmaakte tegen de H. Geest gezondigd te hebben.

Op de duur zag hij dat al zijn deugden, blinkende zonden voor God waren en hij nooit meer zalig kon worden.

In een zandweg komende, omscheen mij eensklaps een licht van boven, zodat ik als een dode in het zand neerviel in een vloed van tranen, waarop er een schaduw van een hand over mij kwam en ik een stem hoorde die zeide: "Laat af van deze, want Ik heb verzoening voor hem gevonden, want wij zijn als een bruid en bruidegom, omdat Ik u liefgehad heb van voor de grondlegging der wereld". Hier gevoelde ik de liefde Gods in mijn hart afdalen, zodat ik zelf niet goed weet hoe ik daar weggekomen ben.

Na verloop van enkele dagen komende in een schuur, om zijn hart voor de Heere uit te storten, werd hij geplaatst voor de rechtvaardigheid Gods.

Ik stond daar voor de vierschaar Gods door het licht des Geestes in mijn consciëntie, met al de schuld van mijn jeugd, verborgene en openbare zonden, zodat ik zag dat al mijn zuchten, al mijn tranen en al mijn godsdienst en beloften, zij waren te kort, om aan Gods gerechtigheid te kunnen voldoen. Ik gevoelde zulk een liefde voor Gods recht, dat ik liever voor eeuwig zou worden verdoemd, dan dat God één deugd van zijn recht zou krenken om mijnentwil.

Maar zodra ik een welgevallen kreeg in de straf en dacht verstoten te worden, daar openbaarde zich de Heere Jezus, en zeide: "Verlos hem dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden. Hij staat in Mijn beide handpalmen gegraveerd en niemand zal hem er uitruk ken, want Ik heb hem liefgehad met een liefde van voor de grondlegging der wereld".

Zo werd ik in de tweede Persoon vrij verklaard en stond daar of ik nooit in Adam gevallen was. Ik werd daar door de derde Persoon verzekerd van mijn aandeel aan God.

In die liefde mocht Laurens vijf dagen delen en werd toen wijsgemaakt, dat Gods ware volk veel strijd had en hij niet.

Nu ging hij om strijd bidden en zat er diezelfde avond volop in, omdat hij veel vijandschap van zijn oom kreeg waar hij inwoonde, maar ook van zijn vrouw.

Dit bracht hem in het gebed, met het gevolg dat hij een woning te Schore kon betrekken, waar hij de hele aankleding voor kreeg.

Toch bleef zijn vrouw nog lange tijd vijandig, tot ze na de voorspoedige geboorte van een kind, hevige pijnen kreeg en er geen middelen mochten baten, zodat het steeds erger werd.

Ik kreeg te worstelen aan de troon der genade en toen ik amen zei, riep ze uit: "Ik ben beter"! Dit was een middel dat ze onderworpen is geworden.

Toen hij twee jaar op de weg was werd hij ingeleid in het werk van een Drie-enig God en met Dezelve verzoend, zodat hij mocht weten in het Verbond te zijn opgenomen.

Zijn roeping tot de bediening van het Woord.

Boone was ca.25 jaar oud, toen hij op een begrafenis werd verzocht. Toen echter de dominee, die de leiding moest hebben niet kwam, werd hij verzocht om leiding te geven. Hij durfde niet weigeren en heeft dit met een bevend hart gedaan.

Het gevolg was dat hij daar algemeen gevraagd werd, omdat er te Schore geen dominee was. Ook werd hij daarna door de kerkenraad van de Herv. Kerk gevraagd om 's zondags eens te "oefenen". Na eerst geweigerd te hebben, heeft hij na veel aandrang toegestemd.

Zijn gemoed was zo ontroerd dat hij vergat te bidden, maar heeft toen gesproken uit de Klaagliederen van Jeremia: "Ziet, of er een smart is als mijn smart".

Daarna heeft hij ongeveer vijftien zondagen gepreekt; ook gecatechiseerd.

Na overleg met een predikant uit de buurt, zou hij bevestigd worden. Het is echter zover niet gekomen, want in de week daarvoor kreeg hij een ongeluk en moest op bed blijven, waar hij bepaald werd bij: "Het jukdragende stomme dier, sprekende met mensenstem, heeft des profeten dwaasheid verhinderd".

Daardoor kreeg hij te zien dat dit de weg niet was.

En nu kwam de Heere in mijn hart: "Scheidt u af en gaat uit het midden van haar, en Ik zal u aannemen tot zonen en dochteren, spreekt de Heere", zodat ik in tranen en ootmoed uitriep: "Heere, ik zal er uitgaan". Ik kreeg zo te geloven, dat God uit die kerk was en dat de leraars maar huurlingen waren en de kerkenraad onbekeerde blinde mensen.

Daarna hebben ze hem in de evangelisatie van Kattendijke verzocht, waar hij ook nog voorgegaan is, maar niet van harte, want zijn roeping lag in een wettige kerk.

Intussen kwam er ook een verzoek uit Yerseke, waar Ds. v Dijke nog gepreekt had.

Ik was daar twee weken mee in de banden. Toen kwam de Heere mij voor met deze woorden: "Vrees niet gij wormpke Jacobs, Ik help u" (o, wonderdoende Koning); ik kreeg daar zo een sterkte uit, dat ik schreef, dat ik die zondag komen zou. Ik ging die zondag dan ook drie keer voor, al was het in veel strijd en aanvechting.

Later zijn Boone en zijn vrouw als lid bevestigd door Ds. A. v. d. Velde uit Rotterdam.

Korte tijd daarna is hij door Borssele beroepen, welk beroep hij met veel zuchten aangenomen heeft.

Nadat hij door de Algemene vergadering onderzocht is op bekering en roeping tot dit werk, is hij te Borssele bevestigd.

In die tijd was er veel volk van God te Borssele, waaronder ook nogal wat oude geoefende mensen, zodat hij op zijn geringheid ziende soms niet meer verder durfde gaan.

Echter heeft hij daar veel genoeg met Gods volk gehad.

Na ruim een jaar daar gestaan te hebben, heeft Boone op 9 Sept. een beroep naar Krabbendijke aangenomen, door die woorden: "Gaat henen in vrede en de God des vredes zal met u zijn".

Zijn afscheid te Borssele was uit Psalm 84 vers 6, en de intrede te Krabbendijke uit Jesaja 62 vers 10: "Dit is de plaats Mijner rust, hier wil Ik wonen".

Bij deze woorden was lerend ouderling Boone bepaald en hij mocht ook opmerken dat er soms mensen onder de prediking bekeerd werden.

In 1893 kreeg ik licht en gezicht in de breuk van land en volk, wat ons te wachten stond en dat ons land rijp werd voor de oordelen Gods.

Het algemeen beslag wat vóór die tijd nog op een groot deel van het volk lag, werd steeds meer weggenomen en er kwam meer een doorbreken in de zonde, zodat hij zich genoodzaakt zag in boetepreken tot het volk te richten.

In die tijd kreeg Boone een zware beproeving, door een ernstige ziekte van zijn oudste zoon te Waddinxveen. Dit duurde vier maanden lang, zodat ze op het laatste dachten dat hij zou sterven.

Toen zijn verwachting totaal afgesneden was, werd hij bepaald bij Lazarus en hij kreeg geloofsvertrouwen. Direct daarna kreeg hij een brief met vermelding dat hij leefde!

O, toen kwam de Heere en zeide: "Mijn kind, gij waart Mij wel kwijt, maar Ik ben u niet kwijt; gij had Mij verloren, maar Ik had u niet verloren".

Op 13 Mei 1896 ging hij samen met zijn vrouw een dag naar Terneuzen, om daar op hemelvaartsdag Gods Woord te prediken.

Toen hij daar was kreeg zijn vrouw hevige pijnen, zodat de dokter vaststelde dat ze niet weg mochten. Dit had de kerkenraad daarvoor ook reeds gevraagd.

Ik zeide: "Heere, wat is dit, dat u het afbreekt, ik weet het niet Heere"! Die zondag sprak ik over: "De witte keursteen, die niemand kent, dan die hem ontvangt". Dit was dienstbaar voor vier personen, waaronder een vrouw welke twee jaar hier naar uitgezien had. Aan haar beliefde de Heere alles op te klaren voor haar ziel.

Toen hij te Krabbendijke stond werd daar een vergadering belegd om uit oefenaar Boone en Beversluis één leraar te verkiezen. Omdat Beversluis tweederde van de stemmen had, leverde dit voor Boone een zware strijd op.

Toch kreeg hij vast te geloven dat de Heere hem in het leraarsambt zou stellen. Korte tijd hierna kreeg hij een beroep uit Terneuzen.

Hij vertelde de kerkenraad zijn werkzaamheden en vroeg of ze het daarop durfden wagen. Daarna is hij door de classis Middelburg onderzocht en met algemene stemmen, volgens Art.8, als leraar toegelaten.

Op 26 Dec. 1899, werd hij als herder en leraar door Ds. D. Janse bevestigd, uit 1 Petr. 4 vers 10 en 11. 's Avonds deed Ds. Boone zijn intrede uit Psalm 126 vers 5 en 6:

"Die met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien. Die het zaad draagt, dat men zaaien zal, gaat al gaande en wenende, maar voorzeker zal hij met gejuich wederkomen, dragende zijn schoven".

Na vier jaar hier met vrucht te hebben gewerkt, is hij vertrokken naar St. Philipsland, waar hij beroepen was. Hij is hier door Ds. Beversluis bevestigd.

Ds. Boone stond in deze plaats, toen er in verschillende vergaderingen gesproken is over de vereniging van de Kruisgemeenten met de Ledeboeriaanse gemeenten.

Tijdens één van deze vergaderingen te Middelburg werd een afspraak gemaakt om tot vereniging te komen.

Na een breedvoerige bespreking, werd er na stemming besloten, waar er in de leer geen onderscheid was, te verenigen. Drie maanden bedenktijd zou er aan de gemeen ten worden gegeven, opdat elke kerkenraad met de gemeente over dit besluit kon onderhandelen.

Op 25 Juli had er te Rotterdam weer een vergadering plaats, waarop ik door ernstige ziekte van mijn vrouw niet aanwezig kon zijn. Daar werd besloten dat er op 19 Okt. weer een vergadering gehouden zou worden te Rotterdam.

Ik geraakte over het verenigen in grote moeite en mijn hoofdbezwaar was wel, dat wij niet geheel terugkeerden tot het zingen van de oude Psalmen en het dragen van het ambtsgewaad, gelijk Ds. Ledeboer, Ds. v. Dijke en Ds. Bakker gedaan hebben en één waren in dezelfde grondslag. Dat dit alle drie knechten Gods geweest zijn geloof ik vast en zeker en het is ook gebleken uit de vrucht en de zegen, welke de Heere Zijn kerk op hun werk geschonken heeft. Het was mij toen onmogelijk om naar Rotterdam te gaan.

Na deze vergadering is Ds. Boone bezocht door Ds. Kersten, Ds. v. Oordt en de ouderlingen v. d. Velde en Bras om te vragen waarom hij zich teruggetrokken had.

Zijn bezwaren heeft hij toen meegedeeld, maar ook herinnerde hij er aan dat er toen een bedenktijd van drie maanden afgesproken was. Bovendien was hij in zijn mening gesterkt uit Openb. 22:9 en Spr. 24:21.

Met vijftien gemeenten is hij achter gebleven.

Zijn verblijf te St. Philipsland

Ds. Boone was dus in die tijd van de vereniging te St. Philipsland. Van daaruit moest hij nu al de overgebleven gemeenten regelmatig bedienen. Vooral ook om de sacramenten te bedienen. Duizenden mensen heeft hij gedoopt; soms wel negen tegelijk uit één gezin.

Omdat hij het geweldig druk had en ook driftig van natuur was, wilde hij op vergaderingen bepaalde voorstellen soms wel doordrukken, wat niet altijd goed werkte. Wanneer hij echter fout geweest was, werd hij er door de Heere meestal wel aan ontdekt. Dan kon hij zijn schuld belijden, wel vanaf de preekstoel.

Hij was er tegen om persoonlijk te zijn op de preekstoel. Schelden daar hield hij niet van. Zelfs in de dagen van de scheiding onthield hij zich van persoonlijkheden.

In deze tijd beschikte hij niet meer over gelegenheid om brieven te schrijven, zoals voorheen.

Ds. Boone heeft veel meegemaakt in zijn gezin. Van de elf kinderen zijn er vijf gestorven.

Twee kleine kinderen zijn gestorven, waar hij en zijn vrouw zielsveel van hielden. Hoewel hij tegen zijn vrouw over het ene kind wel zei, dat de Heere dit weg zou nemen omdat zij er een afgod van maakte.

Zijn dochter Laurina is op vierentwintigjarige leeftijd gestorven, op 29 Maart 1918. Zij heeft twee maanden aan de tering geleden. Ze werd in die dagen door de familie dikwijls biddende gevonden.

Op de begraafplaats was Ds. Boone zo overstelpt van droefheid, dat hij alleen maar kon zeggen: "Dag Laurina, tot de dag der grote opstanding"!

De vierde die gestorven is, was de vijftwintigjarige Elisabeth, ook zij was gehuwd. Dit was in 1925 te Rilland.

Het was voor hem vooral zwaar, omdat hij niet voor God kon bukken, wat later is veranderd.

Hij heeft zelf de begrafenis geleid; dit was twee weken nadat haar enigste kind gestorven was.

In 1924 kwam eerst zijn zoon Laurens tot aan de rand van het graf, maar herstelde. Kort daarna werd de tweeënveertigjarige Liza zwaar ziek thuis gebracht waar hij na korte tijd gestorven is.

Tijdens zijn ziekte mocht Ds. Boone zo overstelpt worden van de liefde Gods, dat het

boven, niets kunnende voortbrengen dan: "O God, Heere Jezus, ik heb U zo lief, o ik heb U zo lief".

Hij sprak later, dat de toorn Gods niet te dragen is, maar de liefde evenmin.

Zijn vrouw zei tegen de vrouw van Liza, bang te zijn dat ze samen weduwe zouden worden. Liza is op zondag gestorven. De dominee heeft toen alleen de kinderen gedoopt, maar kon ook niet nalaten, in een hartroerend gebed, zijn ziel voor God uit te storten. Geen wonder dat haast alle mensen tot tranen bewogen waren.

Een volgende diepte waar Ds. Boone door moest, was de ernstige nierziekte van zijn vrouw. Een ieder dacht dat het sterven zou worden. Omdat hij het ook dacht, gingen de kinderen afscheid van haar nemen. Toen hij aan de beurt was, sprak ze tot hem: "Vader, ik dank u voor al de liefde mij bewezen; u bent altijd goed voor mij geweest, maar de genade hebt u me niet kunnen geven".

Hij kon er echter niet toe komen en boog in zijn studeerkamer zijn knieën en de Heer kwam hem voor met: "Ik zal uit uw huis geen var nemen, noch bokken uit uwe kooien". Toen zei hij: "Moedertje, nu heb ik een goede boodschap, je zult niet sterven". Ze mocht dus weer opknappen en was beter als ooit tevoren.

Ds. Boone leefde hartelijk met zijn gemeente mee, vooral in ziekte en moeilijke dagen. Er moest een lid van de gemeente naar het ziekenhuis om geopereerd te worden. Tijdens de operatie ging de dominee naar de familie om te zeggen dat deze goed geslaagd was. Dit maakte zo een indruk op de familie, dat er een meisje flauw viel. De dokter zei, dat hij dit nog niet kon weten, maar Ds. Boone zei, dat hij een telegram uit de hemel gekregen had.

Verder heeft hij veel gewaarschuwd in zijn prediking, niet omdat het zijn plicht was, maar door de liefde gedrongen met een bewogen hart. Vooral ook tegen de wereldse kleding en haardracht wat toen begon op te komen, wetende dat het niet anders dan uit een zondig hoogmoedig hart voortkwam. Ook hierom verwachtte hij Gods bezoekende hand.

Zijn lichaamskrachten gingen echter afnemen. Vanaf eind Juli 1934 is hij ziek geworden en begon sterk te verminderen.

Wanneer hierover met hem gesproken werd zei hij:

"Mijn werk is nog niet ten einde; er ligt nog één werk voor mij te doen, om nog een opvolger als leraar te bevestigen, en wel br. Blaak".

De waarheid: "Zalf Eliza in uwe plaats", was hem voorgekomen.

Op een Algemene vergadering werd inderdaad besloten om W. Blaak als predikant en opvolger te bevestigen.

Op 12 Sept. voelde Ds. Boone zich zo gesterkt, dat hij hem kon bevestigen. Beiden verschenen in het oude ambtsgewaad in de kerk, waar hij zijn laatste dienst heeft gehouden. Maanden lang kwamen vele mensen uit al de gemeenten afscheid van hem nemen.

Hij heeft in deze tijd ook nog veel bestrijdingen gehad, maar op 12 Jan. 1935 kreeg hij zulke liefdesuitlatingen in zijn hart, dat hij meende zo de "grote poorten" in te mogen gaan.

Het werd nog donderdag 25 April, waarbij zijn familie en kerkenraad aanwezig was, dat het einde is gekomen.

De vorst der duisternis heeft ook die dag nog een poging gedaan, maar deze werd afgeslagen.

Om 7 uur is hij rustig gaan liggen en om half 9 heeft hij de laatste adem uitgeblazen.

Op dinsdag 30 april is Ds. Boone, onder grote belangstelling uit het gehele land begraven.

Ds. W. Blaak had de leiding en liet eerst zingen, Psalm 68 : 2; om vervolgens stil te staan bij 2 Timotheüs 4 vers 7:

" Ik heb den goeden strijd gestreden; ik heb den loop geëindigd; ik heb het geloof behouden, voorts is mij weggelegd, de kroon der rechtvaardigheid".

Op de begraafplaats sprak na Ds. Blaak, ouderling Verlinde namens de kerkenraad.

Ook Pleun Klein en lerend ouderling Van de Gruiter hebben nog gesproken.

Na burgemeester Kleppe heeft de oudste zoon namens de familie bedankt voor alle belangstelling.

Terug in de kerk heeft Ds. Blaak nog laten zingen Psalm 116 : 3 en 4 en gelezen Efeze 2. Na nog enkele woorden te hebben gesproken, eindigde hij met gebed.

Om Gods werk, in Ds. Boone verheerlijkt, blijft ook van hem gelden, *dat de naam van de rechtvaardige in gedachtenis zal blijven.*

Geraadpleegde literatuur:	uitgave:
Leven en sterven van Ds.Laurens Boone	M. Boone Bruinisse 1935
Zestien biddagpredikatiën Th.van der Groe	I. J. Malga, Nijkerk 1787
Ter Herinnering Cornelis de Korte	De Banier Rotterdam 1935
De genaderijke leidingen Gods Lourens Ingelse	Gebr. Huge Rotterdam
Eenige brieven van Jan Vader	Uitgeverij G. Kool Veenendaal 1977
Uit de dagen van ouds H.M. Stoppelenburg	Boekh. J. den Hollander Aagtekerke 1976
Terugblik II Ds. W. C. Lamain	Uitgeverij Het Anker Zwijndrecht 1981
Tussen diik en toren K. Faasse	Drukkerij en uitgeverij

A.D.Z. Vlissingen 1989

Westkapelle, hare bevolking K. Baart
 en Westkapelse dijk

H & S Hes Publishers
 Utrecht-Netherlands 1972

In gebruikname nieuwe kerk Ds. A. Verhagen 1926

Kerkenraadsnotulen Ned. Herv. Kerk Westkapelle 1830-1930

Rijksarchief Middelburg

Kerkenraadsnotulen Ger. Gemeente

Westkapelle 1921-1940

Achterkant

De titel is ontleend uit Psalm 66.

De opgenomen brieven zijn letterlijk
 "door het water en het vuur" gegaan.
 Maar ze zijn er aan ontruikt en
 mogen nu openbaar worden gemaakt.
 Gods kerk gaat ook door het water en
 het vuur.

De golven zullen ze echter niet
 overstromen.

De drie jongelingen in de vurige
 oven zijn niet verbrand, toch was er
 wel wat verbrand, n.l. hun banden.